پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ـ عێراق •

بەشـــی یەكەم

پێناســەكان

ماددەی (١):

ئەم زاراوانەی خوارەوە، ماناكانیان لە بەرامبەریاندا نووسراوە:

هەرێم: هەرێمی كوردستان ـ عێراق

پەرلەمان: پەرلەمانی كوردستان ـ عێراق

سەرۆك: سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان ـ عێراق

دەستەی سەرۆكایەتی: دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان

ئەندام: ئەندامی پەرلەمان

دانیشتن: كۆی گشتی ئەو كۆبوونەوانەیە، كە لە ڕۆژێكدا دەبەسترێن

خولی پەرلەمان: ماوەی ویلایەتی پەرلەمان

پەیڕەو: پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان

سەرۆك وەزیران: سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی كوردستان ـ عێراق.

ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران: جێگری سەرۆك وەزیران و وەزیرەكان دەگرێتەوە.

پرۆژە یاسا و بڕیار: [١] ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەیە كەلەلایەن سەرۆكی هەرێم،

یان ئەو پرۆژە یاسایانەی كە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران، دەسەڵاتی

• بەپێی هەمواری یەكەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ساڵی ٢٠١٩، لە هەر مادده و بڕگەیەكی ئەم پەیڕەوەدا وشەی (سەرۆكایەتی) بۆ وشەی (دەستە) زیاد دەكرێت و ، وشەی (بەروار) بۆ (ڕێكەوت) و، وشەی (جێگری دووەمی پەرلەمان) بۆ (سكرتێری پەرلەمان) دەگۆڕێت.

[١]/ بە پێی هەمواری یەكەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ساڵی ٢٠١٩ پێناسەی (پرۆژە یاسا و بڕیار)ی هەموار كرایەتەوە و، پێش هەموار كردنەوەی بەم شێوەیە بوو:

(پرۆژە یاسا و بڕیار: پرۆژەی ئەو یاسا و بڕیارانەیە، كە لە لایەن (١٠) دە ئەندام پەرلەمان، یان دەسەڵاتی جێبەجێكردن، یان دەسەڵاتی دادوەریی، بە مەبەستی دەرچواندن، ئاراستەی پەرلەمان دەكرێن).

دادوەری لە بواری تایبەتمەندی خۆیان، دەستە سەربەخۆکان و هەر دامەزراوەیەك کە دەسەلاتی ئاراستە کردنی پرۆژەی هەیە بەپێی یاسا کارپێکراوەکان، ئاراستەی پەرلەمان دەکرێن.

پێشنیازی یاسا و بڕیار:[٢] ئەو پێشنیازی یاسا و بڕیارانەن کە لانیکەم لەلایەن (١٠) دە ئەندامی پەرلەمان، پێشکەش دەکرێن.

زۆرینەی ڕەها: نیوە کۆ یەکی (٥٠ ٪+١)ی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان.

زۆرینەی سادە: نیوە کۆ یەکی (٥٠٪+١)ی ژمارەی ئەندامانی ئامادەبوو.

زۆرینەی تایبەت: هەموو ئەو زۆرینانە دەگرێتەوە کە ڕێژەی تایبەتیان بۆ دیاری کراوە.

---

[٢]/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ساڵی ٢٠١٩ ئەم پێناسانە (پێشنیازی یاسا و بریار) ، (زۆرینەی رەها) ، (زۆرینەی سادە) ، (زۆرینەی تایبەت)، زیاد دەکرێت.

بەشی دووەم

پێکهاتە و دانیشتنەکانی پەرلەمان

ماددەی (٢):

یەکەم: پەرلەمان لە هەرێمدا، بالاترین دەسەلاتی یاسادانان و چاودێریکردنە، مەرجەعی سیاسی و یاساییە و ئەو دەسەلاتانە پیادە دەکات، کە لەم پەیڕەوە و لە یاسا کارپێکراوە پەیوەندیدارەکاندا ئاماژەیان پێدراوە.

دووەم: پەرلەمان، لە ژمارەیەك ئەندام پێکدێت، بەو پێیەی، کە لە یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو هاتووە و بەپێی یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان هەلدەبژێردرێن و نوێنەرایەتی سەرجەم پێکهاتەکانی گەلی کوردستان ـ عێراق دەکەن.

ماددەی (٣):

پەرلەمان، دانیشتنی یەکەمی خۆی، لەسەر بانگهێشتی سەرۆکی هەرێم، لە ماوەی (١٠) دە ڕۆژدا، لە ڕێکەوتی پەسەندکردنی ئەنجامە کۆتاییەکانی هەلبژاردن دەبەستێت. لەکاتی ئاراستەنەکردنی بانگهێشتنامەکەدا، پەرلەمان بەشێوەیەکی ئاسایی لە کاتژمێر (١٢)ی نیوەڕۆی ڕۆژی دوای ماوەی ئاماژەپێدراو، کۆدەبێتەوە.

ماددەی (٤):

دانیشتن، لە هەولێر دەبێت، دەکرێت لەسەر داوای سەرۆك، یان دەستەی سەرۆکایەتی، یان (١٠) دە ئەندام و بە ڕەزامەندیی پەرلەمان، لە هەر شوێنێکی تر بێت، بە پێی پێویست.

ماددەی (٥):

یەکەم: دانیشتن، بە ئامادەبوونی زۆرینەی رەهای ئەندامانی یاسایی دەبێت، یاسا و بڕیارەکان، بە زۆرینەی سادە پەسەند دەکرێن، جگە لەو یاسا و بڕیارانەی، کە پێویستیان بە زۆرینەی تایبەت هەیە، لەکاتی یەکسانبوونی دەنگەکاندا، ئەو لایەنەی دەنگی سەرۆکی لەگەڵدایە، بەزۆرینە هەژمار دەکرێت.

دووەم: ئەگەر رێژەی یاسایی تەواو نەبوو، سەرۆك کردنەوەی دانیشتنەکە، بۆ ماوەیەك دوادەخات، ئەگەر رێژەکە هەر دەستەبەر نەبوو، دانیشتنەکە، بۆ کاتێکی تر، دوادەخرێت.

سێیەم: ئامادەبوونی رێژەی یاسایی، بۆ دروستی دەنگدان مەرجە، بەڵام کار ناکاتە سەر بەردەوامیی کۆبوونەوەکە.

ماددەی (٦):

خولی پەرلەمان، (٤) چوار ساڵە، لە یەکەم دانیشتنەوە دەستپێدەکات و بە کۆتاییهاتنی دوایین دانیشتنی، لە ساڵی چوارەمدا، کۆتایی دێت.

ماددەی (٧):

یەکەم: پەرلەمان، لە ساڵێکدا دوو وەرزی گرێدانی هەیە:

یەکەمیان، لە سەرەتای مانگی ئادارەوە، دەستپێدەکات، تا کۆتایی مانگی حوزەیران و بە (خولی بەهارە) ناو دەبرێت.

دووەمیان، لە سەرەتای ئەیلولدا دەستپێدەکات، تا کۆتایی کانوونی یەکەم و بە (خولی پاییزە) ناودەبرێت.

دووەم: لە نێوان دوو وەرزی یاساداناندا، پەرلەمانتاران و لیژنەکان، لە جێبەجێکردنی ئەرکەکانیاندا، بەردەوام دەبن.

سێیەم: ئەو وەرزەی گفتوگۆی پرۆژە بودجەی هەرێمی تێدادەکرێت، تا پەسەندکردنی بودجە بەردەوام دەبێت.

چوارەم: پەرلەمان، دەتوانێت لەسەر داوای سەرۆك، یان سەرۆکی هەرێم، یان سەرۆك وەزیران، یان (٢٥) بیست و پێنج ئەندام، بە دەنگی زۆرینەی رەهای ئەندامەکانی، ماوەی گرێدانی هەریەك لە دوو وەرزەکە، بۆ ماوەیەك لە (٣٠) سی رۆژ زیاتر نەبێت، درێژبکاتەوە، ئەویش بۆ تەواوکردنی ئەو ئەرکانەی، کە پێویست بووە وەرزەکەیان بۆ درێژ بکرێتەوە.

ماددەی (٨):

یەکەم: سەرۆك یان لانیکەم (٣/١)، سێ یەکی ژمارەی ئەندامان، دەتوانن، بانگهێشتی دانیشتنی نائاسایی بکەن، دانیشتنەکە، تەنیا بۆ تێڕوانینی ئەو بابەتانە دەبێت کە لە بانگهێشتەکەدا، دیاریکراون.

دووەم: سەرۆك، لەکاتی پێویستدا، لەسەر داوای سەرۆکی هەرێم، یان سەرۆك وەزیران، بانگهێشتی دانیشتنێکی نائاسایی دەکات.

ماددەی (٩):

یەکەم: دانیشتنەکانی پەرلەمان، بە ئاشکرا دەبن.

دووەم: دەکرێت، دانیشتنەکانی پەرلەمان، لەسەر داوای سەرۆك، یان (٤/١) چواریەکی ئەندامان و بە رەزامەندیی پەرلەمان، نهێنی بن.

سێیەم: لەکاتی پێویستدا دەکرێت، دانیشتنەکانی پەرلەمان، لەسەر داوای سەرۆکی هەرێم، یان سەرۆك وەزیران، بەرەزامەندیی پەرلەمان، نهێنی بن.

بەشی سێیەم
هەڵبژاردنی دەستەی سەرۆکایەتی

ماددەی (١٠):[٣]

دەستەی سەرۆکایەتی پێکدێت لە سەرۆك و جێگری سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان، لانیکەم یەکێك لە سێ ئەندامی دەستەی سەرۆکایەتی ئافرەت دەبێت.

ماددەی (١١):

یەکەم: پەرلەمان، دانیشتنی یەکەمی خۆی، کە لە ماددەی (٣) سێی ئەم پەیڕەوە ئاماژەی پێدراوە، بە سەرۆکایەتی بەتەمەنترین کاندیدی دەرچووی ئامادەبوو، دەبەسترێت.

دووەم: بەتەمەنترین کاندیدی دەرچووی ئامادەبوو، لەلایەن سەرۆکی دیوانی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە، بانگهێشت دەکرێت دەبێتە سەرۆکی یەکەم دانیشتن، ئەرکی تەنیا بریتی دەبێت لە بەڕێوەبردنی دانیشتنی یەکەم و ئەنجامدانی هەڵبژاردنی دەستەی سەرۆکایەتی.

ماددەی (١٢):

یەکەم: سەرۆکی یەکەم دانیشتن، لە بەردەم پەرلەماندا، سوێندی یاسایی، دەخوات.

دووەم: کاندیدە هەڵبژێردراوەکان، لەبەردەم پەرلەماندا، سوێندی یاسایی، دەخۆن.

---

[٣]/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ساڵی ٢٠١٩ ماددەی (١٠) هەموارکرایەتەوە و، مادەکەش پێش هەموارکردنی بەم شێوەیە بوو:
(دەستەی سەرۆکایەتی لە سەرۆك و جێگری یەکەم و جێگری دووەم پێکدێت، لانیکەم یەکێك لە سێ ئەندامی دەستەی سەرۆکایەتی ئافرەت دەبێت).

سێیەم: (سوێندخواردن)ی یاسایی سەرۆکی یەکەم دانیشتن و کاندیدە هەڵبژێرراوەکان، بەم شێوەیە دەبێت:

(بەخودای گەورە سوێند دەخۆم، کە بەرژەوەندیی گەلی کوردستان و یەکێتی خاك و گەل و شکۆ و ماف و ئازادییەکانی هاوڵاتیان و سامانی گشتیی بپارێزم و ئەرکی ئەندامیەتیی بەڕاستیی و دڵسۆزییەوە جێبەجێبکەم).

چوارەم: هەر کاندیدێکی هەڵبژێرراو، بە ناوەڕۆکی ئەو سوێندە یاساییەی، لەم ماددەیە هاتووە، پابەند نەبوو، دەبێت سوێندەکە، دووبارە بکاتەوە.

ماددەی (١٣):

یەکەم: لە ڕێکەوتی (سوێندخواردن)ی یاساییەوە، کاندیدی هەڵبژێردراو، دەبێتە ئەندام و بە دەستبەکار هەژمار دەکرێت و گشت مافێکی ئەندامێتی دەبێت و هەموو ئەرکەکانی ئەندامێتی دەکەوێتە ئەستۆ.

دووەم: ئەگەر کاندیدی هەڵبژێردراو، بەبێ پاساوی ڕەوا، لە دانیشتنی یەکەمەوە، بۆ ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ (سوێندخواردن)ەکە ئەنجامنەدا، مافی سوێندخواردنی یاسایی نامێنێت.

ماددەی (١٤):

پەرلەمان، بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامان و بە دەنگدانی نهێنی و ڕاستەوخۆ، دەستەی سەرۆکایەتی، بەپێی ئەم ڕێکارانە هەڵدەبژێرێت:

یەکەم: سەرۆکی یەکەم دانیشتن، دەرگای خۆپاڵاوتن، بۆ پۆستەکانی دەستەی سەرۆکایەتی، دەکاتەوە.

دووەم: داوا لە پاڵێوراوان دەکات، کە خۆپاڵاوتنیان ڕابگەیەنن و دواتر دەرگای خۆپاڵاوتن دادەخات و پرۆسەی هەڵبژاردن دەستپێدەکات.

سێیەم: بە پێی پیتەکانی (ئەلفبێ)ی کوردی، داوا لە ئەندامان دەکات، بۆ پۆستەکانی دەستەی سەرۆکایەتی، بەجیا دەنگ بە پاڵێوراوەکان بدەن.

چوارەم: ئەندام، ناوی پـالێوراوی خوازیـاری خـۆی، بـۆ هەریـەك لـە پۆسـتەكان، لەسەر پسوولەیەكی تایبەت بـەو هەڵبژاردنـە دەنووسـێت و بەدەسـتی خـۆی دەیخاتە ناو سندوقی تایبەت بەو پۆستە.

پێنجەم: سەرۆكی یەكەمدانیشتن كۆتاییهاتنی پرۆسەی دەنگـدان ڕادەگەیـەنێت و داوا لـە دوولاوترین ئەندام دەكات، بۆ جیاكردنەوەی دەنگەكان، بە سەرپەرشتی خۆی.

شەشـەم: ئەگـەر ژمـارەی دەنگـەكانی دوو ڕكابـەر، یـان زیـاتر، بـۆ هەریـەك لـە پۆستەكان یەكسان بوون، پرۆسـەی دەنگـدان دووبـارە دەكرێتـەوە، ئەگـەر دیسان ژمارەی دەنگەكان یەكسان بوون بە تیروپشك پۆستەكە، بـۆ یـەكێك لە پالێوراوەكان، یەكلا دەكرێـتەوە.

حەوتەم: ئەگەر، بۆ هەریەك لە پۆستەكان، تەنها یـەك پـالێوراوی بێركابـەر هـەبوو، سەرۆكی یەكەم دانیشتن، ڕاستەوخۆ بە (ناولێنان)، پالێوراوەكە، بۆ پۆستەكە بە سەركەوتوو، ڕادەگەیەنێت.

هەشتەم: سەرۆكی یەكەم دانیشتن، ئەنجامی دەنگدان، بۆ ئەندامان ئاشـكرادەكات و داوا لـــە دەســـتەی ســـەرۆكایەتی هەڵبـــژێردراو دەكـــات، بچـــنە جێگـــەی تەرخانكراوی خۆیان.

ماددەی (١٥):

ئەندامی دەستەی سەرۆکایەتی، لە یەکێك لەم حاڵەتانەدا پۆستەکەی لەدەستدەدات:

یەکەم: دەست لەکارکێشانەوە، بە ڕەزامەندیی زۆرینەی ئامادەبوانی ئەندامان.

دووەم: متمانەلێسەندنەوە لەسەر پێشنیاری (٣/١)ی سێیەکی ئەندامان و بە ڕەزامەندی (٣/٢)ی دوو لەسەر سێی ئەندامان.

سێیەم: لەکاتی چۆڵبوونی یەکێك لە پۆستەکانی دەستەی سەرۆکایەتی، کە لە بڕگەی (یەکەم و دووەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، تا شوێنەکەی پڕ دەکرێتەوە، دەبێت لەکارەکانی بەردەوام بێت.

چوارەم: لەکاتی چۆڵبوونی پۆستی یەکێك لە ئەندامانی دەستەی سەرۆکایەتی بەهەر هۆیەك بێت، پەرلەمان لە یەکەم دانیشتنی دوای چۆڵبوونەکە، پۆستەکە، بە هەمان ڕێگای کارپێکراو لەم پەیڕەوەدا پڕدەکاتەوە.

مادده‌ى (١٦):

ئه‌رك و ده‌سه‌لاَته‌كانى ده‌سته‌ى سه‌رۆكايه‌تى

ده‌سته‌ى سه‌رۆكايه‌تى، ئه‌م ئه‌رك و ده‌سه‌لاَتانه‌ى هه‌يه‌:

يه‌كه‌م: دانان و ڕێكخستنى به‌رنامه‌ى كارى دانيشتنه‌كانى په‌رله‌مان، به‌پێى حوكمه‌كانى ئه‌م په‌يڕه‌وه‌.

دووه‌م: خوێندنه‌وه‌ى كورته‌ى كۆنووسى دانيشتنى پێشووترى په‌رله‌مان و، په‌سه‌ندكردنى.

سێيه‌م: دانانى ڕێساى تايبه‌ت به‌ ڕێكخستنى كۆنووسه‌كان و واژۆكردنى كۆنووسى كۆبوونه‌وه‌كه‌.

چواره‌م: يه‌كلاكردنه‌وه‌ى ناكۆكى پسپۆريه‌تيى (تنازع الاختصاص)، له‌ نێوان ليژنه‌ هه‌ميشه‌ييه‌كانى په‌رله‌مان.

پێنجه‌م: ڕاسپاردنى ليژنه‌يه‌كى دياريكراو، به‌دراسه‌تكردنى بابه‌تێكى دياريكراو.

شه‌شه‌م: بڕياردانى په‌يكه‌رى ڕێكخستنى په‌رله‌مان و هه‌مواركردنى و داڕشتنه‌وه‌ى سياسه‌تى دارايى و كارگێريى په‌رله‌مان.

حه‌وته‌م: له‌گه‌ڵ ديوانى په‌رله‌مان و ليژنه‌ په‌يوه‌نديداره‌كاندا، بودجه‌ى ساڵانه‌ و ژمێره‌ى كۆتايى په‌رله‌مان، ڕێكده‌خات و بۆ په‌رله‌مان ده‌يخاته‌ڕوو، به‌ مه‌به‌ستى په‌سه‌ندكردنى و سه‌رپه‌رشتيكردنى و جێبه‌جێكردنى.

هەشتەم: ڕەزامەندیی دەربڕین بە دامەزراندن و خانەنشینکردنی کارمەندانی پەرلەمان و ڕاوێژکار و بەڕێوەبەرە گشتییەکان لە چوارچێوەی ڕێکار و مەرجی یاساییدا.

نۆیەم: ڕێکخستنی پەیوەندییەکانی پەرلەمان لەگەڵ سەرجەم دامەزراوەکان و هەموو ئەو ناوەندانەی دەچنە چوارچێوەی کاری هاوبەشی پەرلەمانی، لە ناوخۆ و دەرەوەی هەرێم.

دەیەم: دەرکردنی بەیاننامە و دەربڕینی هەڵوێست، لەسەر بابەت و ڕووداو و پێشهاتەکان.

یازدەم: سەرپەرشتیکردنی کاروباری کارگێڕیی و دارایی سەرجەم نوسینگەکانی پەرلەمان.

دوازدەم: هەر ئەرك و دەسەڵاتیکی تر کە لەم پەیڕەوەدا پێیان سپێردراوە.

ماددەی (١٧):

دەستەی سەرۆکایەتی، کۆبوونەوەی هەفتانەی خۆی دەبێت و دەکرێت لە هەرکاتێکی تر کە پێویست بێت، لەسەر داوای سەرۆك، کۆببێتەوە.

ماددەی (١٨):

ئەرك و دەسەڵاتەكانی سەرۆك:

یەكەم: نوێنەرایەتیكردنی پەرلەمان و قسەكردن بە ناوییەوە.

دووەم: جێبەجێكردنی یاسا و پەیڕەوی ناوخۆ و بڕیارەكانی پەرلەمان.

سێیەم: كردنەوەی خول و دانیشتنەكانی پەرلەمان، و سەرۆكایەتیكردنییان، كۆتاپێهێنان و دواخستنیان، دەست نیشانكردنی كاتی ئەنجامدانیان.

چوارەم: بەرزەفتكردنی گفتوگۆكان و پارێزگاریكردن، لە ڕێكارییەكان و پارێزگاریكردن، لە شكۆی پەرلەمان.

پێنجەم: گرتنەبەری ڕێكاری پێویست، بۆ پاراستنی ئاسایش و ئارامیی ناو پەرلەمان.

شەشەم: خستنەڕووی ئەو بابەتانەی، پێویستیان بە دەنگدان و ڕاگەیاندنی ئەنجامەكان هەیە.

حەوتەم: نوێنەرایەتیكردنی پەرلەمان، لە بۆنە و ئاهەنگە نیشتیمانییەكاندا، دەشێت جێگری سەرۆك، یان سكرتێری پەرلەمان، یان هەر ئەندامێكی تر، بۆ ئەوكارە ڕاسپێرێت.

هەشتەم: سەرجەم ئەو رەفتارکارییە یاسـایی (التصـرفات القانونیـە) و کـارگێریی و داراییانەی، کە بە پەرلـەمانـەوە پەیوەسـتن، دەگرێتەبـەر بەمـەرجێك، لەگـەڵ بڕگەی (شەشەم) لە ماددەی (١٦) شازدەی ئەم پەیڕەوەدا ناکۆك نەبێت.

نۆیەم: ناردنی بڕیار و یاسا پەسندکراوەکان لەلایـەن پەرلـەمانـەوە بـۆ سـەرۆکایەتی هەرێم، بە مەبەستی دەرچواندنیان.

دەیەم: هەژماردنی ئەو یاسا و بڕیارانەی، لە ماوەی دیاریکراودا، لە لایەن سـەرۆکی هەرێمەوە بەیاسا و بریاری دەرکراو،دەرناچن.

یازدەم: واژۆکردنی سەرجەم نوسراوە فەرمییەکان، لەگەڵ دەسـەڵاتی جێبـەجێکردن و لایەنی تری ناوەوە و دەرەوەی هەرێم.

دوازدەم: واژۆکردنی سەرجەم ئەو نامە و نوسـراوانەی، لـە پەرلـەمانـەوە، یـان لـە یـەکێك لـە لیژنەکانیـەوە دەردەچـن و دەکەونـە چوارچـێوەی دەسـەڵاتی سەرۆك.

سێزدەم: دەرچواندنی بڕیاری خانەنشینکردنی ئەندامانی پەرلـەمان.

چـواردەم: پیـادەکردنی هەردەسـەڵاتێکی دی، کـە ئـەم پـەیڕەوە و یاسـا کـار پێکراوەکان پێیان بەخشیوە.

ماددەی (١٩):

دەسەلأتەكانی جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

یەكەم: پیادەكردنی سەرجەم دەسەلأتەكانی سەرۆك، لەكاتی ئامادەنەبوونیدا.

دووەم: هاریكاریكردنی سەرۆك، بۆ رایكردنی ئەركەكانی.

سێیەم: سەرپەرشتیكردن و بەدواداچوونی كاری لیژنەكان و پێشكەشكردنی راپۆرت دەربارەیان، بۆ سەرۆك.

چوارەم:سەرۆكایەتیكردنی كۆبوونەوەی هاوبەشی نێوان لیژنە هەمیشەییەكان.

پێنجەم: بەشداریكردن، لەكارەكانی دەستەی سەرۆكایەتی، وەك ئەندام تیایدا.

شەشەم: هەردەسەلأتێكی تر كە سەرۆك پێی دەدات، یان لە یاسا كارپێكراوەكاندا هەیەتی.

ماددەی (٢٠):

دەسەڵاتەکانی سکرتێری پەرلەمان:

یەکەم: خوێندنەوەی بەرنامەی کاری دانیشتن.

دووەم: سەرپەرشتیکردنی نوسینی کۆنووسی دانیشتنی پەرلەمان و بەرنامەی کاری دانیشتنەکان و چاپکردن و دابەشکردنیان بەسەر ئەندامانـدا، پاش پەسەندکردنیان لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتییەوە.

سێیەم: تۆمارکردنی ناوی ئەو ئەندامانەی دەیانەوێت بەشداری گفتوگۆ بکەن، بەپێی ڕێزبەندیی کاتی داواکارییەکانیان.

چوارەم: دڵنیابوون، لە بوونی ڕێژەی یاسایی دانیشتن و ئەنجامدانی کاری تۆمارکردنی ناوی ئامادەنەبووان، بەپاساو و بێ پاساو.

پێنجەم: چاودێریکردن و ژماردنی دەنگەکان، لەکاتی دەنگدان و دڵنیابوونەوە لە ئەنجامەکان.

شەشەم: بەدواداچوونی کاروباری ئەندامان و خستنەڕووی کێشە و داواکاری و پێشنیارەکان، بۆ دەستەی سەرۆکایەتی، بۆ بڕیارلێدانیان، ئەگەر خۆی نەیتوانی چارەسەریان بکات.

حەوتەم: سەرپەرشتی و چاپکردن و بەدواداچوونی ئەو یاسا و بڕیارانەی لە پەرلەمان دەنگیان لە سەر دەدرێت و بەراوردکردنیان، بەو دەقانەی دەنگیان لەسەر دراوە.

هەشتەم: سەرپەرشتی بەئەنجام گەیاندنی وەرگێرانی پرۆژە، یان پێشنیازەکە، لە کوردی بۆ عەرەبی بە پێچەوانەشەوە، بە پشتبەستن بە شارەزایان و پسپۆرانی زمان.

نۆیەم: نوسینی پەراوێزی کۆتایی، لە سەر دەقی کۆتایی پرۆژە، یان پێشنیازەکە، بۆ سەرۆك و بەدواداچوون لە گەیشتنی بۆ سەرۆکی هەرێم، لە ماوەی دیاریکراو.

دەیەم: بەشداریکردن لەکارەکانی دەستەی سەرۆکایەتی وەکو ئەندام تیایدا.

یازدەم: هەر دەسەلاتێکی دی کە ئەم پەیڕەوە پێی بەخشیوە.

بەشـــی چوارەم

ئەندامێتی

ماددەی (٢١):

دروستیی ئەندامێتی

یەکەم: مەبەست لە دروستیی ئەندامێتی، دڵنیابوونە لە باری یاسایی ئەندام، لـەکاتی پێشکەشکردنی داواکاری، بۆ پالأوتنی، تا ڕاگەیاندنی ئەنجامەکان و بوونی بە ئەندام، بەپێی ئەو مەرجانەی کە لە ماددەی (٢١) بیست و یـەك لـە یاسـای هەڵبـــژاردنی پەرلـــەمانی کوردســـتان ژمـــارە (١)ی ســـاڵی ١٩٩٢ی هەموارکراودا ئاماژەی پێدراوە.

دووەم: پەرلـــەمان لەڕێگـــەی هەڵبـــژاردن لیژنەیـــەکی کـــاتی لەســـەرەتای هـــەموو خـــولێکی هەڵبـــژاردن پێـــك دەهێنێـــت بـــۆ پێداچـــوونەوە بـــەو تانانـــەی پێشکەشکراون لە سەر دروستی ئەندامێتی، پێك دێت لە ژمارەیەك ئەندام کە لە (٥) پێنج ئەندام کەمتر نـەبێت و لـە (٧) حـەوت ئەنـدام زیـاتر نـەبێت، بەمەرجێك لەنێوان ئەندامانی لیژنە، ئەندامانی تانـە لێـدەر یـان تانـە لێـدراو لەسەر دروستی ئەندامێتی تێدانەبێت، لیژنەکە لە یەکەم دانیشتنیدا سەرۆك و بریاردەرێك بۆ خۆی هەڵدەبژرێت و کارەکانی بەپێی ئەو حوکمـە تایبەتییانـە کە بۆ لیژنەکانی پەرلەمان دانراون لەم پەیڕەوەدا بەڕێوەدەبات.

سێیەم: هەموو ئەندامێك، مافی هەیە، تانە لە ئەندامێتی هـەر ئەنـدامێکی دی بـدات، هەر پالێوراوێك، لە لیستی براوەدا، دەتوانێـت تانـە لـە ئەنـدامێتی ئەنـدامی

براوە لە لیستەکەی خۆی، لـە پەرلـەمان بـدات و داوای پوچـەڵکردنەوەی هەڵبژاردنی و دروستی ئەندامێتیەکەی بکات.

چوارەم: تانەکان بەنووسین لە ماوەی وەرزی یاسادانانی یەکـەمی پەرلـەمانـدا، دوای هەڵبــژاردن، پێشکەشــی ســەرۆك دەکــرێن و ئــەویش ئاڕاستــەی لیژنــەی پێداچوونەوە، بە دروستیی ئەندامێتی دەکات.

پێنجەم: لیژنە، وێنەیەکی تانەکە، بۆ ئەندامی تانەلێدراو دەنێرێـت، بـۆ ئـەوەی لـەو ماوەیەی بۆی دیـاریی دەکـەن، بـەرگریکردن لـە خـۆی پێشـکەش بکـات، هاوکات دەتوانێت ئەو بەڵگانە ببینێت کە لە سەری پێشکەشکراون.

شەشەم: لیژنەکە پێداچـوونەوە بـە داوای تانەلێـدان دەکـات و دەتوانێـت هـەموو کۆنووس و بەڵگەکانی پەیوەست بە هەڵبژاردنی ئەندامی تانەلێدراو ببینێت و بانگهێشتی گەواهیدەر (شاهد) و کەسی شارەزا بۆ گەیشتن بەڕاستی بکـات، هەروەها راپۆرتەکەی لەماوەیەك لە (٣٠) سـی رۆژ زیـاتر نـەبێت لـە رۆژی ناردنی داواکە پێشکەش دەکات، دواتـر پەرلـەمان دروسـتیی ئەنـدامێتی بـە زۆرینەی (٣/٢)ی دوو لەسەر سێی دەنگی ئامادەبوان، یەکلا دەکاتەوە.

حەوتەم: لەکاتێکدا کە تانەکە جدیی نەبوو، یان زانیاریی نادروستی لـە خۆگرتبـوو، بە ئامانجی لەکەدارکردنی، تانەلێدراوەکە لیژنە راپۆرتێك بە سەرۆك دەدات، ئەویش دەتوانێت بە دادگای لێکۆڵینـەوەی تایبـەتی بـدات، بـۆ گرتنەبـەری رێوشوێنی یاسایی بەرامبەر تانەلێـدەر، هـەروەها بـۆ تانەلێـدراو هەیـە خـۆی راستەوخۆ، ئەم رێوشوێنە بگرێتەبەر.

ماددەی (٢٢):

ئەرکەکانی ئەندام:

یەکەم: ئەندام بەئامادەبوون لە دانیشتنەکانی پەرلەمان پابەند دەبێت، ئەگەر بەبێ هۆیەکی ڕەوا ئامادەی دانیشتنەکان نەبوو، سەرۆك بەنووسین سەرنجی رادەکێشێت، ئەگەر ئامادەنەبوون دووبارە بووەوە ٥٪ لەسەدا پێنجی موچەکەی لە هەردانیشتنێك، کە ئامادەی نەبێت دەبرێت، ئەگەر ئامادەنەبوون، لە (٣) سێ دانیشتنی یەك لە دوای یەکدا، یان (٥) پێنج دانیشتنی پچڕ پچڕ بێت، لەماوەی یەك وەرزی یاسادانانداا، ئەوا ئامادەنەبوونەکەی لە ماڵپەری تایبەتی پەرلەمان بڵاودەکرێتەوە، وێرای بڕینی مووچەکەی لە ئەنجامی ئامادەنەبوونیدا، ئەگەر ئامادەنەبوونی دوای ئەم دووبارە بووەوە ئەوا سەرۆك دەتوانێت بابەتەکە بخاتە بەردەمی پەرلەمان و پەرلەمانیش دەتوانێت بە زۆرینەی دەنگی ڕەهای ئەندامەکانی بەلەدەستدانی ئەندامێتی لەقەڵەمی بدات.

دووەم: ئامادەنەبوونی ئەندام لە دانیشتنەکانی پەرلەمان، وکۆبوونەوەی لیژنەکان بەهۆی ڕاسپاردنی بە ئەرکێکی پەرلەمان بە ئامادەنەبوو هەژمار ناکرێت و بە (بەشاندکراو) هەژماردەکرێت.

سێیەم: لە رێکەوتی ئەنجامدانی (سوێندخواردن)ی یاساییەوە، ئەندام بەدەست لەکارکێشاوە لە کارەکەی پێشوویدا، دادەنرێت. پێویستە پەیوەندی لەو

کاره بپچرێنێت و به خۆ تەرخانکردنی تەواو، بۆ کاری پەرلەمان، پابەندبێت.

چوارەم: نابێت ئەندام لە ماوەی خولی هەڵبژاردن گرێبەست لەگەڵ پەرلەمان یان حکومەت بۆ خۆی یان لە ڕێگای کەسانی دیکە ئەنجام بدات، هەروەها نابێت سیفەتی ئەندامێتی خۆی بقۆزێتەوە (أستغلال) یان بەکاربهێنێت یان ڕێگە بدات، سیفەتی نوێنەرایەتییەکەی بۆ کارێکی بازرگانیی یان دارایی بەکاربهێنرێت.

پێنجەم: پیادەکردنی ئەرك و کاری حزبی، یان سەندیکایی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بەپیادەکردنی کاری وەزیفی، یان پیشەیی هەژمارناکرێن.

شەشەم: نابێت ئەندام، دەست لە کارەکانی هەریەك لە دەسەڵاتەکانی دادوەری و جێبەجێکردن وەربدات، تەنها لە چوارچێوەی پسپۆرییەتی یاسادانان و چاودێری نەبێت.

حەوتەم: نابێت ئەندام کۆکردنەوە بکات لە نێوان ئەندامێتی لە پەرلەمان و ئەندامێتی ئەنجومەنێکی تر، لە ئەنجومەنە هەڵبژێردراوەکاندا، پێویستە لە سەر ئەندام لە ماوەی (٨) هەشت ڕۆژدا لە ڕێکەوتی ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن یەکێك لەو دوو ئەنجومەنە هەڵبژێرێت، بەپێچەوانەوە وا هەژماردەکرێت کە ئەندامێتی لە پەرلەمان هەڵبژاردووە.

هەشتەم: هەرکاتێك، ئەندام پۆستێکی وەزاری وەرگرت، بەدەستکێشاوە لە ئەندامێتی پەرلەمان هەژماردەکرێت.

ماددەی (٢٣):

مافەکانی ئەندام:

یەکەم: لەکاتی کۆتاییهاتنی ئەندامێتی، ئەگەر مەرجێك لە مەرجەکانی لەدەست نەدابوو، ئەندام بۆی هەیە بگەڕێتەوە بۆ وەزیفە و، سەرپشکە لەوەی مووچەی خانەنشین، یان مووچکەی تری وەربگرێت و ئەندامانی خولەکانی پێشووتری پەرلەمان دەتوانن لەم مافە سوودمەندبن.

دووەم: ماوەی ئەندامێتیەکەی، بۆ مەبەستی سەرموچە و پلە بەرزکردنەوە (ترقیة) و خانەنشینی هەژماردەکرێت.

سێیەم: ئەندام، دەتوانێت مۆڵەتی نەخۆشیی، بەپێی ڕێکارەکان وەربگرێت.

چوارەم: سەرۆك، دەتوانێت مۆڵەتێکی ئاسایی بدات بە ئەندام، ئەگەر بارودۆخەکەی پێویستی کرد، بۆ ماوەیەك، کە لە (١٥) پازدە ڕۆژ تێپەڕنەکات، بەسەریەکەوە، یان پچڕپچڕ، لە ماوەی هەر وەرزێك، لە وەرزەکانی یاسادانانادا.

پێنجەم: هەریەك لە دەستەی سەرۆکایەتی و ئەندامان، مووچە و دەرماڵەی مانگانە وەردەگرن، کە بە یاسا ڕێکدەخرێن.

شەشەم: ئەگەر ئەندامێك، لەکاتی یان لە ئاکامی ڕاژەی لە پەرلەمان یان بەهۆیەوە کۆچی دوایی کرد، ئەوا بەپێی یاسا کارپێکراوەکان، موچەیەکی خانەنشینی، بۆ میراتگرانی تەرخان دەکرێت.

حەوتەم: کاتێك فراکسیۆن، یان ئەندام لەبەر هەڵوێستێك، بایکۆتی دانیشتنی پەرلەمان دەکەن لەناو هۆڵی پەرلەمان بە ئامادەنەبوو هەژمار ناکرێت.

هەشتەم: ئەندام دەتوانێت لە ڕێگەی فراکسیۆن و لیژنەکانییەوە، ئاگاداری سەرجەم کاروبارە ناوخۆییەکانی لیژنەکانی پەرلەمان و دانیشتنەکانی پەرلەمان ببێت.

ماددەی (٢٤): [٤]

پارێزبەندی پەرلـەمانیی (الحصانة البرلمانية):

یەکەم: ئەندام، لە ڕۆژی (سوێندخواردن)ی یاساییەوە پارێزبەندی پەرلـەمانی دەبێـت و ناتوانێت بەبیٚ مۆڵەتی پەرلـەمان تەنازولی لیٚ بکات.

دووەم: ئەندام، ئازادی ئاخـاوتن و ڕادەربرینـی تـەواوی هەیـە لـەکاتی ئەنجامـدانی کـاری پەرلەمانیـدا، بـە شـێوەیەك ڕەچـاوی ڕێزگـرتن لــە دامـەزراوە دەستوورییەکانی هەرێم لە چوارچێوەی یاسا کارپێکراوەکان بکات.

سێیەم: نابێت ئەندام ڕاوەدوو (ملاحقة) بنرێت یان لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا بکرێـت یان ماڵ و نوسینگەکەی پشکنینی بـۆ بکرێـت یـان دەسـتگیر بکرێـت بـەبیٚ مۆڵەتی پێش وەختەی پەرلـەمان تەنیا لـەو حاڵەتە نەبێت کە تاوانێکی بینـراوی ئەنجام دابێت.

چوارەم: بڕیاری هەڵگرتنی پارێزبەندیی، پێویستی بە دەنگی زۆرینـەی ئامـادەبووانی پەرلـەمانەو لەدەرەوەی وەرزەکانی یاسادانانیش، دەستەی سەرۆکایەتی بڕیـار، لـەسەر هەڵگرتنی پارێزبەندی دەدات.

پێنجەم: بڕیـاری هـەڵگرتنی پارێزبەنـدی، تـەنیا بـۆ ئـەو کـردە تاوانییەیـە، کـە لـە داواکەی دادوەری هاتووە، لەسەر کردەکانی تری، ئەندام جێبەجیٚ نابێت.

شەشـەم: ئەگـەر ئەنـدام تـاوانێکی لـەجۆری جینایـەت لـەناو حـەرەمی پەرلـەمان ئەنجامدا، لـەسـەر سـەرۆك پێویسـتە کـە فـەرمان بکـات بەدەسـتگیرکردن و دەستبەسـەرکردنی لـە شـوێنێکی دیـاریکراو، پاشـان ڕادەسـتی دەسـەڵاتی دادوەری بکات، بەڵام ئەگـەر تاوانەکـە، لـە جـۆری کـەتن (جنحة) بـوو،

٤/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ساڵی ٢٠١٩، برگەی حەوتەم لە ماددەی (٢٤) دەبێتە برگەی یەکەم و ڕیزبەندی برگەکانی تر وەك خۆی بەدوایدا دێن.

سەرۆك دەتوانێت دەسەڵاتی دادوەری ئاگاداربكاتەوە بۆ گرتنەبەری ڕێوشوێنی یاسایی پێویست بەرامبەری.

حەوتەم: ئەو ئەندامەی پارێزبەندیی لەسەر هەڵگیراوە و ڕانەگیراوە (توقیف)، لە یەكێك لە گرتووخانەكان دەتوانێت بەشداری دانیشتنەكانی پەرلەمان و كۆبوونەوەی لیژنەكان، بكات و بەشداریش بێت لە گفتوگۆكردن و دەنگداندا.

هەشتەم: ئەگەر پەرلەمان، داوای هەڵگرتنی پارێزبەندی ڕەتكردەوە، بەبێ پێشكەشكردنی بەڵگەی نوێ لە سەر هەمان بابەت، داواكاری نوێ پێشكەش ناكرێتەوە.

ماددەی (٢٥):

نەمانی ئەندامێتی:

یەكەم: كۆتاییهاتنی ئەندامێتی

لە یەكێك لەم حاڵەتانەدا دەبێت:

١ـ كۆتایی هاتنی خولی پەرلەمان، یان هەڵوەشانەوەی.

٢ـ مردنی ئەندام.

٣ـ ئەندام، تواناى ڕاپەڕاندنی كاری پەرلەمانی نەبێت، كە بەپێی ڕاپۆرتی لیژنەی پزیشكیی تایبەتمەند سەلمێنرابێت.

دووەم: دەست لەكاركێشانەوە:

١ـ ئەندام، دەتوانێت، بێ مەرج، بەداوایەكی نووسراو دەست لەكاركێشانەوەی لە پەرلەمان پێشكەشی سەرۆك بكات.

٢ـ[٥] دەبێت سەرۆك لە نزیكترین دانیشتنی پەرلەماندا، داواكارییەكە بخاتە بەرنامەی كارەوە، بۆ ئەوەی لە هەموو بارێكدا لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە

٥/ بەپێی هەمواری یەكەمی پەیڕەوی ناوخۆ ساڵی ٢٠١٩ خاڵی (٢) لە برگەی (دووەم)ی ماددەی (٢٥) هەموار كرایەتەوە و، پێش هەمواركردنەوەی بەم شێوەیە بوو:

(دەبێت سەرۆك لە نزیكترین دانیشتنی پەرلەماندا، داواكارییەكە بخاتە بەرنامەی كارەوە، بۆ ئەوەی لە هەموو بارێكدا لەماوەی (٣٠) سی ڕۆژدا، دەست لەكاركێشانەوەكە، بە دەنگی زۆرینەی ئامادەبووان یەكلا بكرێتەوە).

ڕێکەوتی پێشکەش کردنی، دەست لەکارکێشانەوەکە بە دەنگی زۆرینەی ئامادەبووان یەکلابکرێتەوە.

٣ـ ئەندامی داواکار، دەتوانێت لە داواکەی پاشگەزبێتەوە، لە ڕێگەی پێشکەشکردنی داوایەکی نووسراو بۆ سەرۆك پێش دەنگدان لەسەر دەست لەکارکێشانەوەکەی.

سێیەم: لەدەستدانی ئەندامێتی (سقوط العضوية)

ئەندام، لەم حاڵەتانەدا ئەندامێتی، لەدەستدەدات:

١ـ لەدەستدانی شیاویەتی یاسایی.

٢ـ یەکێك لەمەرجەکانی ئەندامێتی، کە لەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەمواکراودا هاتووە، لەدەستدا بدات.

٣ـ حوکمدران بە هۆی ئەنجامدانی تاوانێکی ئەنقەست، یان کەتنێکی ئابڕووبەر.

٤ـ ئامادەنەبوونی ئەندام، لە دانیشتنەکانی پەرلەمان، بەپێی برگەی (یەکەم) لە ماددەی (٢٢)ی ئەم پەیڕەوە.

ماددەی (٢٦):

دەنگدان لەسەر لەدەستدانی ئەندامێتی بەشێوەی نهێنی دەبێت.

ماددەی (٢٧):

ئەگەر، کورسیەکی پەرلەمان، بەتاڵ مایەوە، ئەوا بەپێی یاسا کارپێکراوەکان، کاندیدێکی تری هەمان لیست، جێگەی دەگرێتەوە.

بەشی پێنجەم
لیژنە هەمیشەیی و تایبەتییەکان

یەکەم: لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمان

ماددەی (٢٨):

یەکەم: لیژنە هەمیشەییەکان، لە ماوەی (٢٥) بیست و پێنج ڕۆژدا، لە ڕێکەوتی کۆتایی هاتنی یەکەم دانیشتنی پەرلەمان، بەدەنگی زۆرینەی ئامادەبوانی پەرلەمان، هەڵدەبژێردرێن.

دووەم: لیژنە هەمیشەییەکان، لە ژمارەیەك ئەندام پێکدێن کە نابێت لە (٥) پێنج ئەندام کەمترو لە (١١) یازدە ئەندام زیاتر بن، کە نوێنەرایەتی فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان دەکەن بەپێی ڕێژەی نوێنەرایەتیان لە پەرلەمان.

سێیەم: هەر لیژنەیەکی پەرلەمان، لەسەر بانگهێشتی سەرۆك، لەدوای یەك هەفتە، لە دیاریکردنی ئەندامەکانی (سەرۆك و جێگر و بڕیاردەر)، بۆ خۆی هەڵدەبژێریت و یەکێك لە فەرمانبەرانی پەرلەمان یان زیاتر دەبێت بە سکرتێری لیژنە.

چوارەم: دەستەی سەرۆکایەتی، لە دابەشکردنی ئەندامان بەسەر لیژنەکاندا، توانا و پسپۆریی و خواست و پێویستیی لیژنەکان لەبەر چاو دەگیرێت.

پێنجەم: دەبێت ئەندام بەلانیکەمەوە لە لیژنەیەکی هەمیشەیی ئەندام بێت و ناکرێت لە دوو لیژنە زیاتر ئەندام بێت، هەروەها ناکرێت ئەندام ببێتە سەرۆك یان جێگری سەرۆك یان بڕیاردەری زیاتر لەیەك لیژنە.

مــــاددەی (٢٩): [٦]

پەرلـەمان، لـەم لـیژنە هەمیشەییانە پێك دێت:

یەکەم: لـیژنەی کاروباری یاسایی.

دووەم: لـیژنەی دارایی وکاروباری ئابووری.

سێیەم: لـیژنەی کاروباری پێشمەرگە.

چوارەم: لـیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان.

پێنجەم: لـیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

شەشەم: لـیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

حەوتەم: لـیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە و مافی بەکاربەر.

هەشتەم: لـیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی.

---

[٦] / بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ساڵی ٢٠١٩ ئەم ماددەیە هەموار دەکرێتەوە و، پێش هەمواركردنی بەم شێوەیە بوو:

پەرلەمان، لەم لیژنە هەمیشەییانە پێك دێت:

یەکەم: لیژنەی کاروباری یاسایی.

دووەم: لیژنەی دارایی وکاروباری ئابووری.

سێیەم: لیژنەی پێشمەرگە و ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێییەکان.

چوارەم: لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

پێنجەم: لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

شەشەم: لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە و مافی بەکاربەر.

حەوتەم: لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی.

هەشتەم: لیژنەی پەیوەندییەکان و ڕەوەندی کوردستانی.

نۆیەم: لیژنەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم.

دەیەم: لیژنەی وزە و سامانە سروشتییەکان و پیشەسازی و بازرگانی.

یازدەم: لیژنەی شارەوانی گواستنەوە و گەیاندن و گەشتوگوزار و ئاوەدانکردنەوە و وەبەرهێنان.

دوازدەم: لیژنەی ڕۆشنبیری و کۆمەڵگەی مەدەنی و وەرزش و لاوان.

سێزدەم: لیژنەی دەسپاکی و کاروباری پەرلەمان و سکاڵا.

چواردەم: لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی.

پازدەم: لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکیکردن لە مافی ئافرەت و لە مافی مرۆڤ.

نۆیەم: لیژنەی پەیوەندییەکان و ڕەوەندی کوردستانی.
دەیەم: لیژنەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم.
یازدەم: لیژنەی وزە و سامانە سروشتییەکان و پیشەسازی و بازرگانی.
دوازدەم: لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشتوگوزار.
سێزدەم: لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و وەبەرهێنان.
چواردەم: لیژنەی رۆشنبیری و کۆمەڵگەی مەدەنی و وەرزش و لاوان.
پازدەم: لیژنەی دەسپاکی.
شازدەم: لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکالا.
حەڤدەم: لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی.
هەژدەم: لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافی مرۆڤ.
نۆزدەم: لیژنەی داکۆکیکردن لە مافی ئافرەت.

ماددەی (٣٠):

یەکەم: هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی لەچوارچێوەی جێبەجێکردنی کارەکانیدا دەتوانێت لەنێو ئەندامەکانیدا لیژنەی لاوەکی پێکبهێنێت، بۆکارێکی دیاریکراو لەسەر پێشنیاری (٣/١)ی سێ یەکی ئەندامانی لیژنە، کاری لیژنە لاوەکییەکان کۆتایی دێت بەکۆتایی هاتنی کارەکە.

دووەم: هەر لیژنەیەك بەلانی کەمەوە لە مانگێکدا (٢) دووجار کۆدەبێتەوە، ئەم حوکمە لەسەر کۆبوونەوەی لیژنەکان لە نێوان دوو وەرزی یاسادانانندا، جێبەجێ نابێت.

سێیەم: لیژنە هەمیشەییەکان لەکاتی پێویستدا لەسەر داوای سەرۆك، یان جێگری سەرۆکی پەرلەمان، یان سەرۆکی لیژنە، یان (٣/١) سێ یەکی ئەندامانی لیژنە، کۆدەبنەوە، دەبێ ئەندامانی لیژنە (٢٤) بیست وچوار کاتژمێر پێش

کۆبوونەوە لەلایەن بڕیاردەری لیژنە لـە کـات و شـوێن و بەرنامـەی کـاری کۆبوونەوە ئاگادار بکرێنەوە.

چوارەم: ڕێژەی یاسایی کۆبوونـەوەی لیژنـە، بـە ئامـادەبوونی زۆرینـەی ئەنـدامان، تەواو دەبێت. بڕیارەکان بە زۆرینـەی دەنگـی ئامـادەبوان دەدرێـن، لـەکاتی یەکسانبوونی دەنگەکاندا، ئەو لایەنەی دەنگـی سـەرۆکی لیژنـە لەگەڵیـەتی زۆرینە دەبێت.

پێنجەم: کۆبوونەوەکانی لیژنـە لـە کۆنووسـدا تۆمـار دەکـرێن، کـە نـاو و واژۆی ئامـادەبوان و پوختەیـەك لـە بـیروڕای ئەنـدامان و ئـەو بڕیارانـەی کـە لـە کۆبوونەوەکەدا، وەردەگیرێت، لەخۆدەگرێت.

مـــاددەی (٣١):

سەرۆك دەتوانێت هەربابەتێك بخاتە بەردەم لیژنە هەمیشەییەکان، بەپێی تێڕوانینی خۆی، یان لانی کەم لەسەر داوای (٥) پێنج ئەندام.

مـــاددەی (٣٢):

یەکـەم: پـاش ئاگادارکردنـەوەی سـەرۆکی لیژنـە هـەر ئەنـدامێك دەتوانێـت لەکۆبوونەوەی هـەر لیژنەیـەك ئامادەبێـت و ڕاو سـەرنجی خـۆی پێشـکەش بکات بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

دووەم: ڕاوێژکارەکانی پەرلەمان بە پێی پسپۆڕیی بەشداری کۆبوونەوەی لیژنـەکان دەکەن، بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

مـــاددەی (٣٣):

ئەو حوکمانەی لەم پەیڕەوەدا تایبەتن بە ئامادەبوون لە دانیشتنەکانی پەرلـەماندا بەسەر ئامادەبوون لە کۆبوونەوەی لیژنەکانیش جێبەجێ دەبن.

مـــاددەی (٣٤):

لەکاتی بەتاڵی ئەندامێتی یەکێك لە لیژنەکان ئەوا ئەندامێکی تر بەپێی هەمان ڕێگەی دەقکراو لەم پەیڕەوەدا کاندید دەکرێت و جێگەی دەگرێتەوە.

مـــاددەی (٣٥)

بە ڕەزامەندیی سەرۆك، لیژنەی هەمیشەیی، دەتوانێت داوا لە لیژنەیەکی تری پەرلەمان بکات، ڕای خۆی لەسەر بابەتێکی دیاریکراودا، بخاتەڕوو.

مـــاددەی (٣٦):

(١٠) دە ئەندام، یان هەر فراکسیۆنێکی پەرلەمانی دەتوانێت لە دوای تێپەڕ بوونی (٤٥) چل و پێنج ڕۆژدا، بەسەر ئاڕاستەکردنی پرۆژەیەك بۆ لیژنەی تایبەتمەند داوای ڕوونکردنەوە لەبارەی ئەو پڕۆژەیە لە لیژنەکە بکەن.

مـــاددەی (٣٧):

ئەگەر بۆ دەستەی سەرۆکایەتی ڕوونبۆوە کە یەکێك لە لیژنە هەمیشەییەکان، لە ڕاپەڕاندنی کارەکانیدا کەمتەرخەمی دەنوێنێت، ئەوا دەتوانێت لە هۆکارەکان بکۆڵێتەوە و هەوڵەکانی بخاتە گەڕ بۆ کاراکردنی لیژنەکە، بەڵام ئەگەر هەر نەیتوانی، لەسەر دەستەی سەرۆکایەتی پێویستە ئەندامی نوێ بۆ لیژنەکە بپاڵێوێت، بەپێی ئەو ڕێکارانەی لەم پەیڕەوەدا هاتوون و بیانخاتە بەردەم پەرلەمان.

مـــاددەی (٣٨):

ئەگەر لیژنەی هەمیشەیی، پێشنیازی یاسایەکیان تاوتوێکرد، کە ڕێژەی یاسایی ئەندامان پێشکەشیان کردبوو، دەکرێت یەکەم ئەندام کە واژۆی کردووە، ئەگەر ئەندامی لیژنەکە نەبوو ئامادەی کۆبوونەوەی لیژنە بێت بۆ گفتوگۆکردن لەسەر پێشنیازی یاساکە، ئەگەر ئەو نەیتوانی دەکرێت ئەندامێکی تر لەوانەی واژۆیان کردووە ئامادەبێت.

مـــاددەی (٣٩):

هەموو لیژنەیەکی هەمیشەیی، ناوی ئەو پسپۆر و شارەزایانەی کە تایبەتمەندییان بەکاری لیژنە پەیوەستە، دەستنیشان دەکات و لەکاتی پێویستدا، لە ڕێگەی دەستەی سەرۆکایەتییەوە راوێژیان پێدەکات و سوود لە پسپۆڕی و لێهاتوییان وەردەگرێت و دەکرێت لەسەر کارەکەیان پاداشت بکرێن و ئەگەر پێویست بوو گرێبەستیان لەگەڵدا بکرێت.

مـــاددەی (٤٠):

هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی، لەسەر داوای (٣/١)ی سێ یەکی ئەندامەکانی دەتوانێت دانیشتنی گوێ لەیەکگرتن (جلسات الاستماع)، لەسەر هەر بابەتێك کە پەیوەست بێت، بەتایبەتمەندیی لیژنەکە ئەنجامبدات، بۆ بەرپرس و کەوادری حکومی و کەرتی تایبەت و پسپۆران و نوێنەری ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و هەرکەسێك، کە بە پێویستی بزانن، هەر ئەندامێکیش دەتوانێت لەم دانیشتنە ئامادەبێت و گفتوگۆ بکات، دەبێت لیژنە پوختەی دانیشتنی گوێگرتن و ئەنجامەکانی، لە ڕاپۆرتێکدا، ئاراستەی دەستەی سەرۆکایەتی بکات.

مـــاددەی (٤١):

هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی، لە چوارچێوەی پسپۆڕییەکەیدا، بەدواداچوون و لێکۆڵینەوە و سەردانی مەیدانی دەکات، لەسەر ئاستی جێبەجێکردنی ئەو یاسا گشتییانەی، بە بەرژەوەندیە بنەرەتییەکانی هاونیشتیمانیانی هەرێم پەیوندیدارن، هەروەها چاودێریکردنی گونجانی سیستەم و ڕێنماییەکان، کە بۆ ئاسان جێبەجێکردنی یاساکە دەرچووێندراون لەگەڵ ئامانجی سەرەکی یاساکە، لەسەر لیژنەی هەمیشەیی پێویستە، ڕاپۆرتێك لەسەر ئەنجامی بەدواداچوونیان و پێشنیازەکانیان ئاڕاستەی دەستەی سەرۆکایەتی بکەن و ئەوانیش دەتوانن ئەوەی گونجاوە، لە ژێر ڕۆشنایی ڕاپۆرتەکە بیگرنەبەر.

ماددەی (٤٢)

یەکەم: لیژنەکان دەتوانن داوا لە سەرۆك بکەن، بۆ بەشداری کردنی وەزیری پەیوەندیدار بۆ ئامادەبوون لە کۆبوونەوەی لیژنە و پێشکەشکردنی ڕونکردنەوەی پێویست، لەسەر ئەو بابەتەی دەخرێتەڕوو، بەشێوەیەك ماوەی (٣) سێ ڕۆژ لەڕێکەوتی ئاراستەکردنی بانگهێشتنامەکە، تێپەرنەکات.

دووەم: [٧] لیژنەکان دەتوانن، بۆ بەشداریی ئەوانەی کە پلەیان، لەخوار وەزیرەوەیە لە کۆبوونەوەی لیژنەدا، داوا ئاراستەی سکرتێری پەرلەمان بکەن.

سێیەم: لیژنەکان دەتوانن لەرێی جێگری سەرۆکی پەرلەمانەوە، داوا لە فەرمانگە فەرمی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بکەن، کە زانیاریی پێویستیان پێشکەش بکات، یان لە کۆبوونەوەی لیژنەدا ئامادەبن .

چوارەم: ئەگەر ئەو لایەنانەی لە بڕگەکانی سەرەوەدا باسکراون، خۆیانگرت لە پێدانی زانیاری یان ئامادەنەبوون لە کۆبوونەوە، ئەوا ئەو کاتە لە ڕێی سەرۆکەوە، سەرۆك وەزیرانی لێ ئاگاداردەکرێتەوە و لەحاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکاریەکەی لەماوەی (٧) حەوت ڕۆژدا، بابەتەکە دەخرێتە بەردەمی پەرلەمان، بۆ ئەوەی تێڕوانینی بۆ بکات.

پێنجەم: وەزیری پەیوەندیدار، لەکاتێکدا کە بۆی دیاری دەکرێت، لەسەر داوای خۆی و بە ڕەزامەندی سەرۆك یان لەسەر داوای لیژنە لە کۆبوونەوەی لیژنەکان ئامادە دەبێت، کاتێك گفتوگۆی بابەتێك دەکرێت کە پەیوەندیدارە بە وەزارەتەکەی، و دەتوانێت ستافی وەزارەتەکەی لەگەڵ خۆی بهێنێت بۆ کۆبوونەوە، هەروەها تێڕوانینەکانیشیان لەسەر بڕیاری لیژنە لە ڕاپۆرت جێگیر دەکرێن بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

---

[٧] بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ساڵی ٢٠١٩ بڕگەی دووەم لە ماددەی (٤٢) هەموار دەکرێت و ڕیزبەندی بڕگەکانیشی دەگۆڕدرێت و، پێش هەمواركردنەوەی بەم شێوەیە بوو:

دووەم: وەزیری پەیوەندیدار، دەتوانێت لە کۆبوونەوەی لیژنەکاندا ئامادەبێت کاتێك گفتوگۆی بابەتێك دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەوەزارەتەکەی و دەتوانێت ستافی وەزارەتەکەی لەگەڵ خۆی بهێنێت بۆ کۆبوونەوە، هەروەها تێڕوانینەکانیشیان لە ڕاپۆرت جێگردەکرێن بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

دووەم: لیژنە تایبەتییەکان:

مـــاددەی (٤٣):

یەکەم: پەرلـەمان، لیژنەی کـاتی بەمەبەسـتی ئامـادەکردنی ڕاپـۆرت، سـەبارەت بـە بابەتێکی دیاری کراو، لەسەر پێشنیاری دەستەی سەرۆکایەتی، یان (٤/١)ی چـواریەکی ژمـارەی ئەنـدامان، بـەدەنگی زۆرینـەی ئامـادەبووان لـە کـاتی پێویستدا پێکدەهێنێت.

دووەم: دەسـتەی سـەرۆکایەتی، لـە دەرەوەی وەرزەکـانی یاسـادانانـدا، دەسـەڵاتی پێکهێنانی لیژنەی تایبەتیی هەیە.

سێیەم: بابەتە تاوانکارییەکان و هەر بابـەتێك، لـەژێر تێڕوانینـی دادگاکانـدا بێـت، نابێتە بابەتی لێکۆڵینەوەی لیژنە تایبەتییەکانی پەرلـەمان.

چوارەم: لەکاتی کارکردنی لیژنە، هەرئەنـدامێك نهـێنی کـاری لیژنـە، بـدرکێنێت ئەندامێتی لیژنە لەدەست دەدات.

مـــاددەی (٤٤):

یەکەم: لـەسەر دەسەڵاتی جێبەجێکردن پێویسـتە ئـەرکی لـیژنـە تایبەتییـەکان ئاسـان بکات و بەڵگەنامە و زانیاریی داواکراویان پێشکەش بکات.

دووەم: لیژنە تایبەتییەکان دەتوانن کاری بەدواداچوون و پشکنین و گەڕان بـەدوای ڕاستییەکان، سـەبارەت بـە ووردەکـاری ئـەو بابەتانـەی بـۆی ڕاسـپێردراون لەتـەواوی دامـەزراوە پەیوەندیدارەکانـدا، ئـەنجام بـدەن، دەتـوانن بـۆ ئـەو مەبەستەش پشت بە شارەزایان و ڕاوێژکاران ببەستن.

سێیەم:

١- بەپێی ئەو ڕێوشـوێنانەی لـەم پـەیڕەوەدا دەقنـووس کـراوە، لیژنـە تایبەتییـەکان دەتوانن بەنووسراو داوای ئامادەبوونی هەرکەس و لایـەنێك بکـەن، بەمەبەسـتی راوەرگرتن و گوێ بیستبوونی وتەکانیان.

٢-[8] ئەگەر کەس و لایەنی بانگکراو بێ پاساو لـەکاتی دیـاریکراودا ئامادەنـەبوو، ئەوا لیژنە دەتوانێت لە ڕێی دەستەی سـەرۆکایەتیەوە، دەسـەڵاتی جێبـەجێکردن ئاگاداربکاتـەوە، بـە مەبەسـتی ئامـادەکردنی داوالێکـراو بـەگوێرەی یاسـا بەرکارەکان.

مـــاددەی (٤٥):

یەکەم: لیژنەی تایبـەت، ڕاپـۆرت و ڕاسـپاردەکانی، ئاراسـتەی سـەرۆك دەکـات، دوای دابەشکردنی بەسەر ئەندامانـدا، ڕاپۆرتەکە دەخرێتە بـەردەم پەرلـەمان، بەمەبەستی تاوتوێکردن و وەرگرتنی بڕیاری گونجاو لە بارەیەوە.

دووەم: ئەگەر ڕاپۆرتەکـە، لـە نێـوان دوو وەرزی یاسـادانانـدا، ئاڕاسـتەی سـەرۆك کرا، ئـەوا بـەپێی گرنگـی بابەتەکـە، دەسـتەی سـەرۆکایەتی، بڕیـار لەسـەر دواخستنی خستنەڕووی بۆ وەرزی نوێی یاسـادانان دەدات، یـان ئەنجامـدانی کۆبوونەوەی نائاسایی، بۆ خستنەڕووی بابەتەکە و بڕیاردان لەسەری.

مـــاددەی (٤٦):

کاری لیژنە تایبەتییەکان، بەکۆتایی هاتنی کاتی دیاریکراو، یان ئەو ئەرکەی پێیان سپێردراوە، کۆتایی دێت.

---

[8]/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ساڵی ٢٠١٩ خاڵی (٢) لە بڕگەی (سێیەم)ی ماددەی (٤٤) هەموار دەکرێت و، پێشهەموارکردنیش بەم شێوەیە بوو:

ئەگەر کەس و لایەنی بانگکراو بێ پاساو لەکاتی دیاریکراودا ئامادەنەبوو، ئەوا لیژنەی کاتی دەتوانێت لەڕێی دەستەی سەرۆکایەتیەوە، دەسەڵاتی جێبەجێکردن ئاگاداربکاتەوە، بە مەبەستی ئامادەکردنی داواکراو بەگوێرەی یاسای بنەما دادگەرییە سزاییە بەرکارەکان لە هەرێم.

بەشی شەشەم

سیستمی کار لە پەرلەمان

یەکەم/ بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمان

مـــاددەی (٤٧):

یەکەم: دەستەی سەرۆکایەتی، بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمان، دادەنێت.

دووەم: هـەموو دانیشـتنێك، بەرنامـەی کـاری پێشـوەختەی دەبێـت، (٤٨) چـل وهەشت کاتژمێر پێش وادەی دانیشتنەکە سەرجەم ئەندامان لـەرێی سکرتێری پەرلـەمانەوە لـەبەرنامەی کار ئاگاداردەکرێنەوە.

مـــاددەی (٤٨)

یەکەم: بڕگەکانی بەرنامەی کار، بە پێی ئـەو ڕێزبەندییـەی، لـەبەرنامەکـەدا هـاتووە، گفتوگۆیان لـەبارەوە دەکرێت، پاش و پێش خسـتنی هـەر بڕگەیـەك، لـەسـەر پێشنیاری سەرۆك، یان (٣) سێ ئەندام، بەڕەزامەندیی زۆرینـەی ئامـادەبووان دەبێت.

دووەم: تا گفتوگۆ لـەسەر بڕگەیەکی بەرنامـەی کـار تـەواو نـەبێت بڕگەیـەکی دی گفتوگۆی لـەسـەر ناکرێـت، ئەگـەر لـەبـەر هـەر هۆیـەك نـەتوانرا گفتوگـۆ دەربارەی بڕگەیەك تەواو بکرێـت، دەسـتەی سـەرۆکایەتی، دەتوانێـت، ئـەو بابەتـە بـە هەڵپەسـێردراوی بهێڵێتـەوە و بەرەزامەنـدیی زۆرینـەی ئەنـدامانی ئامادەبوو، بابەتەکە بۆدانیشتنی، داهاتوو، دوادەخرێت و بڕگەی دوای ئـەوە، گفتوگۆی لـەبارەوە دەکرێت.

سێیەم: هەر بابەتێك لـە بەرنامەی کاردا نەبێت، گفتوگۆی لـەبارەوە ناکرێت.

چوارەم: سەرۆکی فراکسـیۆن، یـان نوێنـەری پێکهاتەیـەك، یـان لانیکـەم (١٠) دە ئەندام، بـەر لـە (٢٤) بیسـت و چـوار کاتـژمێر لـە وادەی دانشـتینەکەدا، دەتوانێت داوای زیادکردنی بابـەتێك، بـۆ بەرنامـەی کـار بکـات، بابەتەکـە گشـتی و بەپەلـە بێـت و دواخسـتنی ببێتـە هـۆی لەدەسـتدانی گرینگـی داواکارییەکە.

مـــاددەی (٤٩):

یەکەم:

١ـ هـەر لیژنەیـەکی هەمیشـەیی، یـان تایبـەت، دەتوانێـت لـەماوەی (٤٨) چـل و هەشت کاتژمێر بـەر لەدانیشـتنی پەرلـەمان داوا لـە دەسـتەی سـەرۆکایەتی بکات، گفتوگۆی دیاردەیەك، یان ڕووداوێـك، یـان بـارێکی گشـتی بخرێتـە بەرنامەی کارەوە.

٢ـ هەر ئەندامێك، مافی هەیە لە ماوەیەك کە لـە (١٠) دە خولـەك تێپـەڕ نـەکات، بیرۆکەیەك بەم مەرجانە بخاتەڕوو:

أ ـ (٤٨) چل و هەشت کاتـژمێر پـێش دانیشـتنی پەرلـەمان، داوایـەك پێشکەشـی دەستەی سەرۆکایەتی بکات.

ب ـ بیرۆکەکە نوسراو بێت.

ج ـ ئەندام بەناوەرۆکی نوسراوەکە پابەن دەبێت.

د ـ بیرۆکەکە، بەکێشـەیەکی گشـتییەوە پەیوەسـت بێـت و پێشـنیاز و چارەسـەری لەخۆگرتبێت.

دووەم: ئەگەر پێویستی کرد، دەکرێـت گفتوگـۆکردن لەسـەر بابەتـەکانی بڕگـەی (یەکـەم) لەسـەر داواکـاری لیژنـە یـان ئەنـدامان، بـەئامادەبوونی سـەرۆك وەزیران، یان وەزیری تایبەتمەند، یان هەردووکیان بێت.

سێیەم: ئەگەر دەستەی سەرۆکایەتی، بە داواکاریی لیژنـە و ئەنـدامان ڕازی نـەبوو، ئەوانیش لەسەر داواکەیان پێـداگیربوون، سـەرۆك ڕێگـە دەدات هاوپشـت یان دژ بەداواکەیان لەماوەی (٣) سـێ خولـەك بیروبۆچـوونی خۆیـان لـەو بارەیەوە بخەنەڕوو، ئەوکات بەبێ گفتوگۆ، پەرلـەمان بڕیاری یەکلاکـەرەوەی خۆی لەبارەوە دەدات.

دووەم/ ریزبەندی و سیستمی دانیشتنی ئەندامان

مـــاددەی (٥٠):

شوێنی دانیشتنی ئەندامان، لە هۆڵی پەرلەماندا، بە پێی لیستی ریزبەندکراو، بەپێی پیتەکانی (ئەلفبـێ)ی کوردی، بەڕەچاوکردنی زنجیرەی یەك بە دوای یەکی هەمان فراکسیۆن، دیاری دەکرێت.

مـــاددەی (٥١):

کارنامەی هەفتانەی پەرلـەمان، بەم شێوەیە دەبێت:

یەکەم: ڕۆژانی یەك شـەممە، ئەنـدام، بەدواداچـوون، بـۆ کاروبـاری هاونیشـتمانیان دەکات.

دووەم: ڕۆژانی دووشەممە، کۆبوونەوەی لیژنـەکان دەبێـت، بـەپێی پێویسـت لیژنـە دەتوانێت لە هەر رۆژێکی تر کۆبوونەوە ئەنجام بدات.

سێیەم: ڕۆژانی سێ شەممە و چوارشەممە، تایبەت دەبێت بە دانیشتنی پەرلـەمان.

چوارەم: ڕۆژانی پێنج شەممە، تایبەتە بـە گفتوگـۆکردن لـەگـەڵ حکومـەت، بـە پێـی پێویست.

پێنجەم: دەستەی سەرۆکایەتی لەکاتی پێویست دەتوانێت خشتەی کـاری هەفتانـەی پەرلـەمان دەستکاری بکات.

سێیەم/ دانیشتنەکانی پەرلەمان

مــــاددەی (٥٢):

یەکەم: سەرۆك، دانیشتنی پەرلەمان، بە (ناوی خـوای بەخشـندەو میهرەبـان ... بـە ناوی گـەلی کوردستان)ــەوە دەکاتـەوە لەگـەڵ ئاماژەدان، بـە ژمـارە و ڕێکەوتی دانیشتن و وەرزی یاسادانان و خولی گرێدان.

دووەم: دوای کردنـەوەی دانیشـتنەکە، پوختـەی کۆنوسـی دانیشـتنی پێشـوو، بـە مەبەستی ڕاسـتاندنی دەخرێتـەڕوو، دوای ئـەو ڕاسـتکردنەوانەی بـە بڕیـاری دەستەی سەرۆکایەتی یان لەسەر داوای ئەندامان تێدا ئەنجام دەدرێت.

سێیەم: خوێندنەوەی پوختەی کۆنووسـەکە، لەلایـەن سـکرتێری پەرلەمانـەوە، ئـەم بڕگانەی لە خۆدەگرێت:

١ـ ناوی ئامادەنەبوانی دانیشتنی پەرلەمان و لیژنەکان، بە مۆڵەت و بـێ مۆڵـەت و لە ماڵپەری فەرمی پەرلەمان بلاو دەکرێتەوە.

٢ـ ناوی نوێنەرانی حکومەت لە دانیشتنی پێشوو ئەگەر ئامادەبووبن.

٣ـ ئەو بابەتە سەرەکییانەی، کە لە دانیشتنەکەدا تاوتوێکراون.

٤ــ ئامـاژەدان بـە هـەر یاسـا و بڕیارێـك، کـە لـە دانیشـتنی پێشـوودا، لەلایـەن پەرلەمانەوە پەسندکرابێت.

٥ـ ئەگەر لەبەر کۆتایی هـاتنی خـولی پەرلـەمان دانیشـتن ئـەنجام نـەدرا، دەسـتەی سـەرۆکایەتی، لـە ڕاسـتاندنی پوختـەی کۆنووسـەکەدا، شـوێنی پەرلـەمان دەگرێتەوە.

چوارەم/ ئامادەبوون لەدانیشتنەکانی پەرلەمان

مـــاددەی (٥٣):

یەکەم:

١ـ سەرۆك وەزیران و ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، لەسەرداوای خۆیان، دەتوانن ئامادەی دانیشتنەکانی پەرلەمان بن و لەگفتوگۆکانیدا بەشداری بکەن، بێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

٢ـ ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، دەتوانن فەرمانبەرانی وەزارەتەکانیان بۆ دانیشتنەکانی پەرلەمان بهێنن، بەمەبەستی ڕاوێژ و پشت پێ بەستنیان بەمۆڵەتی سەرۆك، بێ ئەوەی مافی قسەکردنیان هەبێت.

دووەم:

١ـ میوانان و میدیاکاران، بەوەرگرتنی ڕەزامەندی دەستەی سەرۆکایەتی دەتوانن لە دانیشتنەکانی پەرلەماندا، ئامادەبن.

٢ـ ژمارەی ئەو کەسانەی کە ئامادەی دانیشتنی کراوە دەبن، نابێت لە ژمارەی ئەو کورسیانە تێپەڕبکات کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتییەوە بۆ میوانان تەرخان کراون.

پێنجەم/ شێوازی گفتوگۆکردن لە دانیشتنەکانی پەرلەمان

مـــاددەی (٥٤):

یەکەم: ئەندام، بەمۆڵەتی سەرۆك، لەوجێگەیەی دانیشتووە، یان لەو سەکۆیەی بۆ مەبەستی ئاخاوتن ئامادەکراوە دەدوێت.

دووەم: لەگەڵ خستنەڕووی هەر بڕگەیەك، لە بڕگەکانی بەرنامەی کار بۆ گفتوگۆکردن، سەرۆك داوا لە سکرتێری پەرلەمان دەکات ناوی داواکارانی مۆڵەتی ئاخاوتن، تۆمار بکات.

سێیەم: سەرۆك بەرەچاوکردنی ریزبەندی تۆمارکردنی ناوی ئەندامان رێگە بەئەندامان دەدات ئاخاوتن بکەن.

چوارەم: ئەندام، ئاخاوتنەکانی ئاراستەی سەرۆك دەکات و پێویستە بەم خالآنە پابەندبێت:

١ـ ئەندام بۆی نیە، لە (٣) سێ خولەك زیاتر، بدوێت، بێجگە لەو دانیشتنانەی تایبەتە بەگفتوگۆکردن لەسەر پڕۆژە یاسای بودجە و ئەو دانیشتنانەی دەستەی سەرۆکایەتی تایبەتمەندییان دەداتێ.

٢ـ نابێت ئەندام، وەڵامی ئەندامانی تر بداتەوە و توانجیان لێ بدات، ئاخاوتنی خۆی یان هی ئەندامانی تر دووبارە بکاتەوە، تەنیا دەتوانێت پشتگیری بکات.

٣ـ دەبێت ئەندام ئاخاوتنەکانی لەسەر ئەو بابەتە چڕبکاتەوە کە خراوەتەڕوو و نابێت بگەڕێتەوە سەر بابەتێك کە دەنگی لەسەر دراوە، یان گفتوگۆ لەبارەیەوە کۆتایهاتووە.

٤ـ هەرئەندامێك دەتوانێت تەنها یەك جار لەسەر هەر بابەتێك بدوێت.

پێنجەم: سەرۆك، دەتوانێت ڕێگە لەبەردەوام بوونی ئەندام لەسەر ئاخاوتنەكەی بگرێت، ئەویش لە یەكێك لەم ئەگەرانە:

١ـ بێ مۆڵەت ئاخاوتنی كرد.

٢ـ لەكاتی ئاخاوتندا وشەی نەشیاو، یان تانەوتەشەر، بەرامبەر هەر دەزگایەكی دەستووریی و یاسایی هەرێم یان ئەندامێك، یان فراكسیۆنێكی پەرلەمانی، یان هەركەسێكی دی بەكار هێنا.

٣ـ باسی لە تایبەتمەندییەكانی ئەندامێك، یان هەركەسێكی تر كرد.

٤ـ باسی لە نهێنییەكانی دۆسیەیەك كە لە بەردەم دادگایە كرد، یان هەر دۆسیەكی تر كە لەكاتی دركاندنی ڕێگە پێدراو نەبێت.

٥ـ ماوەی دیاریكراوی ئاخاوتنی، كۆتایی هاتبێت.

٦ـ ئەگەر لە بابەتی گفتوگۆ دەرچوو.

مـــاددەی (٥٥):

یەكەم: سەرۆك، دەتوانێت فەرمان بكات بە سڕینەوەی هەموو یان بەشێك لە ئاخاوتنی هەر ئەندامێك لە پرۆتۆكۆل كە پێچەوانەی شێواز و مەرجەكانی گفتوگۆكردن بێت، كە لەم پەیڕەوەدا دەقنوس كراون، و لەكاتی نارەزایی ئەندام، دەستەی سەرۆكایەتی، بێ گفتوگۆكردن، بڕیاری یەكلاكەرەوە دەدات.

دووەم: ئەندام، دەتوانێت، پێشنیازی سڕینەوەی ئاخاوتنی ئەندامێكی دی بكات، ئەگەر لە پەیڕەو لایدا، یان پێچەوانەی شێواز و مەرجەكانی گفتوگۆكردن بوو، سەرۆك بڕیار لەسەر داواكاری ئەندامەكە دەدات.

مـــاددەی (٥٦):

یەکەم: ئەندام، دەتوانێت، پشت بەستن، بەیەکێك لە ماددە و بڕگەکانی دەستوور و یاسا بـەرکارەکان و یـان یـەکێك لـە مـاددە و بڕگـەکانی ئـەم پـەیڕەوە لـە هەرکاتێکی دانیشتنی پەرلـەماندا لە ڕێی خاڵی پەیڕەوییـەوە داوای وەرگـرتنی مۆڵەت لە سەرۆك بۆ ماوەیەك کە لە (١) یەك خوولەك زیـاتر نـەبێت بـەبێ ڕەچاوکردنی (تۆمارکردن و ڕیزبەندی) ئاخاوتن بکات.

دووەم: تەنیا ئەم بارانە بەخاڵی پەیرەوەی دادەنرێت:

١ـ پێشێلکردنی یەکێك لە ماددە و بڕگـەکانی دەسـتوور و یاسـابەرکارەکان، یـان یەکێك لە ماددە و بڕگەکانی ئەم پەیڕەوە.

٢ـ ئەگەرگفتوگۆکان، لە بابەتی دانیشتنەکە، دەرچوون.

٣ــ داواکـردن بـۆ دواخسـتنی گفتوگـۆ، لەسـەر بابـەتێك و بڕیـاردان، لەسـەر گفتوگۆکردن، لە بابەتێکی تر یان ئاڵوگۆر، لە بەرنامەی کار.

سێیەم: ئەگەر ئەندام، بە خاڵی پەیرەوی داوای ئاخاوتنی کرد، بـەڵام ئاخاوتنەکـەی خاڵی پەیرەوی نەبوو، سـەرۆك، دەتوانێـت ئاخـاوتنی پـێ ببرێـت و لـەکاتی دووبارە بوونەوەی لـەو دانیشـتنەدا هـەڵێکی تـری بـۆ ئاخـاوتن بـە (خـاڵی پەیرەو)، پێنادات.

شەشەم/ بەرزەفتكردن

ماددەی (٥٧):

ئەگەر لەكاتی دانیشتنەكانی پەرلـەماندا، هەر سەرپێچییەك، لەلایەن هەر ئەندامێكەوە بكرێت، كەدەشێ كاربكاتە سەر بەرێوەچوونی دانیشتنەكە، یان ئاخاوتنی نەشیاوی بەرامبەر پەرلـەمان و دەستەی سەرۆكایەتی و یان هەریەكێك لە ئەندامان لێ ببیسترێ، سەرۆك بەم شێوەیە رەفتاری لـەگەلْ دەكات:

یەكەم: بەبیر ئەندامەكە دەهێنێتەوە كە رێكوپێكی دانیشتنەكە بپارێزێت.

دووەم: ئەگەر پابەند نەبوو هەر بەردەوام بوو، سەرۆك وریایی (تنبیه) دەكاتەوە.

سێیەم: لەحالـەتی بـەكارهێنانی زمـانی زبـردا، ئـەوا وریاكردنەوەكـە سـرینەوەی ئاخاوتنەكانیشی لە پرۆتۆكۆل لەگەلدا دەبێت.

چوارەم: ئەگـەر ئـەمجارەش پابەنـد نـەبوو بـەردەوام بـوو، سـەرۆك دەتوانێـت لـە دانیشتنەكەدا، بێبەشی بكات.

پێنجەم: لەكاتی پێویستدا. سـەرۆك دەتوانێـت دانیشـتنەكە هـەلْبگرێت یـان دوای بخات.

بەشی حەوتەم
چاودێریکردن

یەکەم/ پرسیار

ماددەی (٥٨):

ئەندام، دەتوانێت، پرسیاری نوسراو، یان زارەکیی لە ڕێی دەستەی سەرۆکایەتییەوە، بۆ سەرۆك وەزیران، یان ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، بنێرێت، بۆ ڕوونکردنەوەی بابەتێك کە دەکەوێتە چوارچێوەی پسپۆریەکەیان یان بابەتێك کە ئەندام زانیاریی لەبارەیەوە نییە، یان دەیەوێت بەدواداچوونی لەبارەوە بکات، یان دەیەوێت ڕای حکومەت، لەبارەی بابەتێکەوە بزانێت.

مـــاددەی (٥٩):

مەرجەکانی پرسیاری نووسراو:

یەکەم: دەبێت، پرسیار لە لایەن یەك ئەندام، یان زیاتر، پێشکەش کرابێت و ڕێکەوت و واژۆی لەسەر بێت و لە ڕێی سەرۆکەوە، ئاراستە کرابێت.

دووەم: دەبێت پرسیار ڕوون و پوخت بێت و مەبەستەکەی دیاری کراوبێت، تۆانج و ڕای تێدا نەبێت و لەکەداری کەسێتییەکان و دەستە و دامەزراوەکانی هەرێم نەکات.

سێیەم: نابێت بابەتی پرسیارەکە، لەبەردەم دادگادا، بێت.

چوارەم: دەبێت پرسیارەکە، لە تایبەتمەندیی ئەو وەزارەتە بێت، کە پرسیارەکەی ئاراستەکراوە.

پێنجەم: نابێت پرسیارەکە، پێچەوانەی دەستوور و یاسا و بەرژەوەندیی گشتیی بێت و نابێت پێشتر وەلاّم درابێتەوە.

شەشەم: ئەو بابەتانەی ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەکانی پەرلەمان کراون، پرسیاریان لەبارەوە ناکرێت، تا لیژنە راپۆرتی خۆی پێشکەش دەکات، بە مەرجێك، لە ماوەی (١٥) پازدە رۆژ، تێپەرنەکات لیژنە راپۆرتەکە ئامادە بکات.

حەوتەم: ئەو پرسیارانەی، بۆ سەرۆك وەزیران و جێگرەکەی دەنێردرێن دەبێت بە کارنامە و سیاسەتی گشتی حکومەت و جێبەجێکردنی یاسای بەرکار، پەیوەستبن.

مـاددەی (٦٠):

یەکەم: دەستەی سەرۆکایەتی، دەتوانێت ئەو پرسیارانە رەتبکاتەوە، کە یەك لەو مەرجانەی تێدا نەبێت کە لەماددەی (٥٩)ی ئەم پەیڕەوە ئاماژەیان پێدراوە .

دووەم: لەماوەیەك کە لە (٧) حەوت رۆژ تێپەرنەکات، لەرێکەوتی گەیشتنی پرسیارەکە، سەرۆك پرسیارەکە دەنێرێت بۆ سەرۆك وەزیران یان ئەو وەزیرەی پرسیارەکەی ئاراستە کراوە، لەرێی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

سێیەم: دەبێت ئەو لایەنەی پرسیارەکەی ئاراستەکراوە لەماوەی (٧) حەوت رۆژدا، وەڵامی پرسیارەکە بدەنەوە لە هەموو حاڵەتێکدا، نابێت وەڵامی پرسیارەکە، لە (٢١) بیست و یەك رۆژ زیاتر دوابخرێت.

مـاددەی (٦١):

یەکەم: بەکۆتایی هاتنی وەرزی گرێدان پرسیار کۆتایی نایەت، تەنیا ئەو ماوەیە بۆ وەڵامی پرسیار دیاریکراوە نامێنێت و لەسەرەتای وەرزی گرێدان، سەرلەنوێ ماوەکە دەست پێدەکاتەوە.

دووەم: ئەندام دەتوانێت پرسیارەکەی بکێشێتەوە.

سێیەم: ئەگەر زیاتر لەیەك ئەندام هەمان پرسیاری ئاراستەکرد، ئەوا پرسیارەکە بەناوی هەموو ئەوئەندامانەوە ئاراستە دەکرێت کە پێشتر پێشکەشیان کردووە و وێنەیەکی وەلامەکەش، ئاراستەی هەموو ئەو ئەندامانە دەکرێتەوە.

ماددەی (٦٢):

یەکەم: سەرۆك وەزیران، یان ئەندامی ئەنجومەنی وەزیران، دەتوانێت ڕاستەوخۆ وەلامی پرسیاری زارەکیی بداتەوە، یان داوای دواخستنی بکات بۆ ماوەیەك کە لە (١٥) پازدە ڕۆژ، تێپەڕ نەکات.

دووەم: دەکرێت پرسیاری زارەکیی، بە نووسین، لە ماوەی دیاریکراودا وەلام بدرێتەوە.

ماددەی (٦٣):

یەکەم: ئەندام، دەتوانێت لە هەر دانیشتنێکدا، کە بۆ پرسیاری زارەکی تەرخانکراوە، تەنیا یەکجار پرسیار ئاراستە بکات .

دووەم: تەنیا ئەو ئەندامەی پرسیاری ئاراستەکردووە دەتوانێت یەکجار بەکورتیی بەدواداچوون (تەعقیب) لەسەر وەلامی پرسیارلێکراو بکات.

سێیەم: پرسیارلێکراو، دەتوانێت، بەکورتیی و بۆ یەکجار لەسەر بەدواداچوونی ئەندامی پەرلەمان وەلام بداتەوە.

چوارەم: دەبێ ئەو ئەندامەی پرسیاری زارەکیی دەکات، (٤٨) چل وهەشت کاتژمێر، بەر لەدانیشتنی تایبەت بۆ پرسیاری زارەکیی ناوی خۆی و پوختەیەکیش لەو پرسیارە، بداتە سکرتێری پەرلەمان.

پێنجەم: ناکرێت لەکاتی پرسیاری زارەکیی، لەهەمان دانیشتندا، پرسیار بۆ پرساندن بگۆردرێت.

مـــاددەی (٦٤):

کاتی دیاریکراو، بۆ پرسیار و وەڵامی زارەکیی، بەم شێوەیە دەبێت:

یەکەم: (٢) دوو خولەك، بۆ پرسیار.

دووەم: (٣) سێ خولەك، بۆ وەڵامدانەوە.

سێیەم: (٣) سێ خولەك، بۆ بەدواداچوونی ئەو ئەندامەی پرسیاری کردووە.

چوارەم: (٣) سێ خولەك، بۆ وەڵامدانەوەی بەدواداچوونەکە.

مـــاددەی (٦٥):

مەرجەکانی پرسیارکردن، لە سەرۆك وەزیران و ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، لەکاتی گفتوگۆ لەسەر پڕۆژە بودجەی گشتیی و پڕۆژە یاساکان جێبەجێ ناکرێت.

دووەم/ خستنە ڕووی بابەتێکی گشتیی بۆ گفتوگۆ

(طرح موضوع عام للمناقشة)

مـــاددەی (٦٦):

یەکەم: (١٠) دە ئەندام، دەتوانن، داوایەك پێشکەشی دەستەی سـەرۆکایەتی بکـەن بۆ ئەوەی بابـەتێکی گشـتی بخرێتـەڕوو، بـۆ گفتوگـۆ، لـەنێوان پەرلـەمان و حکومەتدا، بۆ بەدیهێنانی بەرژەوەندی گشتی.

دووەم: سەرۆك وەزیران، دەتوانێت داوا لە پەرلـەمان بکات، بۆ ئەوەی بابەتێك، بـۆ گفتوگۆکردن بەئامادەبوونی خـۆی، یـان یـەکێك لـە ئەنـدامانی ئەنجومـەنی وەزیران بخرێتەڕوو.

سـێیەم: دەسـتەی سـەرۆکایەتی دەبێـت لەماوەیەکـدا کـە لـە (١٤) چـواردە ڕۆژ تێپەڕنەکات، وادەی ئەو دانیشتنە دیاریی بکات.

چوارەم: لەو دانیشتنەی بابەتێکی گشتی، بۆ گفتوگۆکردن دەخرێتـەڕوو، پرسـاندن و لێسەندنەوەی متمانەیی تێدا ناکرێت.

پێنجەم: هەرئەندامێك دەتوانێت بەشداریی، لە گفتوگۆدا بکات.

شەشەم: حکومەت، دەتوانێت داوای دواخستنی ئەو دانیشتنە بکات، بـۆ ماوەیـەك، کـە لـە (٧) حـەوت ڕۆژ زیـاتر نـەبێت و بەهەماهـەنگی لەگـەڵ دەسـتەی سەرۆکایەتی ڕۆژێکی تر دیاری دەکرێت.

حەوتەم: پێویستە ئەو ئەندامانەی واژۆیان کردووە ئامادەبن و دەستپێکی ئاخاوتنیـان پێبدرێت.

مـــاددەی (٦٧):

یەکەم: ئەگەر پێش دیاریکردنی کاتی دانیشتنەکە، هەموو یان زۆرینەی ئەندامان داواکەیان کشاندەوە، سەرۆك داواکەیان بەلاوە دەنێت.

دووەم: ئەگەر دەستەی سەرۆکایەتی، لەخستنەڕووی ئەو بابەتە گشتییە بۆ گفتوگۆ رازینەبوو ئەو ئەندامانەی واژۆیانکردووە، پێداگریان کرد، بابەتەکە دەخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ یەکلایکردنەوە.

سێیەم: دەکرێت لە ئەنجامی، خستنەڕووی بابەتێکی گشتی بۆ گفتوگۆ، دەستەی سەرۆکایەتی، بابەتەکە ئاڕاستەی لیژنەی پەیوەندیدار بکات، بۆ ئەوەی راپۆرتی تایبەت لەبارەیەوە، ئامادە بکات، دواتر پەرلەمان، بڕیار و رێوشوێنی پێویست بگرێتەبەر، یان دەکرێت لەو دانیشتنەدا، پەرلەمان راسپاردەی پێویست دەربکات.

سێیەم/ پرسساندن

مـــاددەی (٦٨):

بریتیە لە داواکردن لە سەرۆك وەزیران، یان یەکێك لە ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، بۆ ڕوونکردنەوەی کارنامەی حکومەت و هۆکارەکانی ئەو بڕیار و ڕەفتار و کارانەی، کە دەکەونە بواری پسپۆڕییەکەیان.

مـــاددەی (٦٩):

یەکەم: هەر ئەندامێك، بە واژۆی (١/٥) پێنج یەکی، ژمارەی ئەنـدامان دەتوانێـت داوای پرساندن، لە سەرۆك وەزیران بکات.

دووەم: هەر ئەندامێك، دتوانێت، بە واژۆی (١/٦) شەش یەکی، ژمارەی ئەنـدامان، داوای پرساندن، لە ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران بکات.

سێیەم: گفتوگـۆکردن لەسـەر پرسـاندن ئـەنجام نادرێـت تـا (٧) حـەوت رۆژ، لـە رێکەوتی گەیشتنی داواکارییەکە بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

مـــاددەی (٧٠):

ئەو مەرجانەی لە پرساندندا هەن، هەمان ئەو مەرجانەن، کە لە پرسیاردا ئاماژەیان پێدراوە، بە پابەندبوون بەم خالآنە:

یەکەم: داواکاریی پرسـاندنەکە بەنووسـین، هـاوپێچ لەگـەڵ بابـەتی پرسـاندنەکە و بەڵگە و زانیاریی و وبەڵگەنامەکان ئاراستەی سەرۆك دەکرێن.

دووەم: پێویستە ئەو کەسەی پرساندنی لێکراوە، لە رۆژی گەیشتنی پرساندنەکە لـە ماوەیەك کە لە (١٤) چواردە رۆژ تێپەر نەبێت وەلآم بداتەوە.

سێیەم: ئەگەر پرساندنەکە پێویستی بە لێکۆڵینەوە و کۆکردنەوەی زانیاریی هـەبوو، پرسـێندراویش نـەیتوانی لــە مــاوەی دیــاریکراودا وەلآمــی بداتــەوە، داوا لەسەرۆك دەکات بە دواخستنی پرساندنەکە بۆ ماوەیەك کە لـە (٧) حـەوت رۆژ زیاتر نەبێت، دواخسـتنی پرسـاندن لەوماوەیـەدا زیـاتر بـە رەزامەنـدیی پەرلـەمان دەبێت.

چوارەم: دەستەی سەرۆکایەتی پرساندن و وەڵامەکەی، لە بەرنامەی کاری نزیکترین دانیشتندا، دادەنێت، ئەگەر وەڵامی پرساندنەکە، لە کاتی دیاریکراودا، نەگەیشتە پەرلەمان ئەوا تەنیا پرساندنەکە، دەکرێتە بابەتی گفتوگۆی دانیشتنی تەرخانکراو.

ماددەی (٧١):

یەکەم: دوای خوێندنەوەی پرساندن و وەڵامەکەی، پرۆسەی پرساندنەکە، بەم شێوەیە دەبێت:

١ـ ئاخاوتن، دەدرێتە ئەو ئەندامەی داوای پرساندنی کردووە، بۆ ماوەیەك لە (١٥) پازدە خولەك زیاتر نەبێت، دواتر بە هەمان کاتی دیاری کراو، دەرفەت بە کەسی پرسێندراو دەدرێت.

٢ـ هەریەکەیان، بۆ یەکجار لەماوەی (٣) سێ خولەکدا، مافی وەڵام دانەوەیان هەیە.

٣ـ دواتر دەرفەتی ئاخاوتن، بۆ ماوەی (٢) دوو خولەك، دەدرێتە هەریەك لەو ئەندامانەی، کە پێشتر ناوی خۆیان تۆمارکردوە.

دووەم:

١ـ ئەگەر پرسێندراو، بەبێ هۆ ئامادەنەبوو، پرۆسەی پرساندنەکە، بەبێ ئامادەبوونی پرسێندراو بەردەوام دەبێت.

٢ـ ئەگەر ئامادەنەبوونەکە، بەپاساوێکی ڕەوا بوو، دەستەی سەرۆکایەتی کاتێکی تر، بۆ پرساندنەکە دیاریی دەکات کە لە (٣٠) سی ڕۆژ تێپەر نەکات، ئەگەر لەو ماوەیەشدا ئامادەنەبوو، حوکمی خاڵی (١)ی ئەم بڕگەیەی بەسەردا، جێبەجێ دەبێت.

مـــاددەی (٧٢):

ئەو پرساندنانەی لـە وەرزی یاسادانانی پێشوودا پێشکەشکراون، دەخرێنە بەرنامەی کاری وەرزی یاسادانانی نوێوە.

ماددەی (٧٣):

لەم حاڵەتانەدا پرساندن بە کۆتاییهاتوو، هەژمار دەکرێت:

یەکەم: ئەو ئەندامەی داوای پرسـاندنی کـردووە، دەتوانێـت، لەهـەر قۆناغێـك لـە قۆناغەکانی پرساندن بە ڕەزامەندی ئەو ئەندامانەی واژۆیان کـردووە، داوای پرساندنەکەی بکشێنێتەوە.

دووەم: دەست لە کارکێشانەوەی ئەو وەزیرەی، پرساندنی بۆ کراوە.

سێیەم: دەست لە کارکێشانەوەی ئەو ئەندامەی، کە پرساندنی کردووە.

چوارەم: ئەگەر وەڵامی پرساندنەکە، باوەڕ پێهێنەربوو، یان دەنگی پێویسـتی نـەهێنا، بۆ لێسەندنەوەی متمانە.

چوارەم/ لێسەندنەوەی متمانە

مـــاددەی (٧٤):

یەکەم: لێسەندنەوەی متمانە دروست نابێت بەبێ ئەنجامدانی پرۆسەی پرسـاندن، چ بە ئامادەبوونی پرسێندراو بێت یان بە ئامادەنەبوونی.

دووەم: ئەگـەر وەڵامـی پرسـاندنەکە بـڕوا پێهێنەرنـەبوو، بـۆ پرسـێنەر، دەتوانێـت پێشنیازی لێسەندنەوەی متمانە بکات، بە ڕەزامەندیی زۆرینەی ئامادەبووان.

سێیەم: پێش دەنگدان، لەسەر لێسەندنەوەی متمانە، سەرۆك رێگا دەدات بە ئاخاوتن لەسەر ئەم بابەتە، بە (٢) دوو ئەندام لەوانەی داوای لێوەرگرتنەوەی متمانە دەکەن و (٢) دوو ئەندامیش لەوانەی دژی لێسەندنەوەی متمانەن.

چوارەم: سەرۆك وەزیران، بە متمانە لێسەندراو هەژمار دەکرێت، ئەگەر زۆرینەی (٣/٢) دوو لەسەر سێی ئەندامان بۆ لێسەندنەوەی متمانە دەنگیاندا.

پێنجەم: ئەندامی ئەنجومەنی وەزیران بە متمانە لێسەندراو هەژماردەکرێت، ئەگەر زۆرینەی رەهای ئەندامان بۆ لێسەندنەوەی متمانە دەنگیاندا.

شەشەم: بابەتی لێسەندنەوەی متمانە، لە ماوەیەکدا، کە لە (٥) پێنج رۆژ زیاتر نەبێت، لە رۆژی پرساندنەوە ئەنجام دەدرێت.

مـــاددەی (٧٥):

ئەگەر پرساندن بە وەرگرتنەوەی متمانە، لە سەرۆك وەزیران کۆتایی پێهات، ئەوا کابینەی حکومەت، بەدەست لەکارکێشاوە هەژماردەکرێت و وەك حکومەتی کاربەرێکەر بەردەوام دەبێت، تا ئەو کاتەی بەپێی یاسا کارپێکراوەکان،کابینەی نوێ پێکدەهێنرێت.

مـــاددەی (٧٦):

هەموو رێکارەکانی چاودێریکردنی پەرلەمان، بۆ سەرۆك وەزیران و ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران، سەرۆکی کۆمیسیۆن و دەستە سەربەخۆکان، دەگرێتەوە.

بەشـــــی هەشـــــتەم

یاســـــادانان

مـــاددەی (٧٧):

مەبەست لە یاسا دانان:

یەکەم: دەرکردنی یاسا و بڕیار.

دووەم: هەموارکردنی یاسا و بڕیارە کارپێکراوەکان.

سێیەم: بەرکارکردن یان هەموارکردنی کارپێکردنی یاسا فیدراڵیەکان.

مـــاددەی (٧٨):[٩]

پرۆسەی یاسادانان، بریتیە لە گفتوگۆ و پەسەندکردنی:

یەکەم: ئەو پڕۆژە یاسا و بڕیارانەی تایبەتن بە سەرۆکایەتی هەرێم،و لە بواری تایبەتمەندی خۆیان، پێشکەش دەکرێن.

دووەم: ئەو پڕۆژە یاسایانەی کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە، پێشکەش دەکرێن.

سێیەم: ئەو پڕۆژە یاسایانەی کە لەلایەن دەسەڵاتی دادوەرییەوە، لەو بابەتانەی پەیوەندیدارن بە خۆیان، پێشکەش دەکرێن.

٩/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ساڵی ٢٠١٩ ئەم ماددەیە هەموار کرایتەوە و، پێش هەموارکردنی بەم شێوەیە بوو:

پرۆسەی یاسادانان، بریتیە لە گفتوگۆ و پەسەندکردنی:

یەکەم: پڕۆژە یاسا، یان پڕۆژە بڕیار، کە لەلایەن دەسەڵاتی جێبەجێکردنەوە، پێشکەش دەکرێن.

دووەم: پێشنیازی یاسا، یان بڕیار کە لانیکەم، لەلایەن (١٠) دە ئەندامەوە پێشکەش دەکرێن.

سێیەم: ئەو پڕۆژە یاسا و بڕیارانەی، لەلایەن دەسەڵاتی دادوەریەوە پێشکەش دەکرێن، لەو بابەتانەی پەیوەندیدارن بەخۆیان.

چوارەم: پێشنیازی ئەو یاسا و بڕیارانەی، لەلایەن دامەزراوە فەرمییەکانەوە، بە پێی یاسا کارپێکراوەکان، پێشکەش دەکرێن.

چـوارەم: ئـەو پـڕۆژە یاسـا و بڕیارانـەی لـەلایـەن دەسـتە سـەربەخۆکان و هـەر دامەزراوەیەك کە بەپێی یاسا کارپێکراوەکان مافی هەیە، پێشکەش دەکرێن.

پێنجەم: ئەو پێشنیازی یاسا، یان بڕیارانەی، کە لانیکەم لەلایەن (١٠) دە ئەندامـەوە پێشکەش دەکرێن.

مـــاددەی (٧٩): [١٠]

پێشنیازی یاسا و بڕیار

یەکەم: پێشنیازی یاسا و بڕیار، پێویستە مەرجە ڕەواڵـەتی و بابەتییـەکانی پێشـنیازە یاسا و بڕیار لە خۆ بگرێت.

دووەم: لە ماوەی (١٤) ڕۆژ لە ڕێکـەوتی پێشـکەش کردنیـەوە، لەلایـەن لیژنـەی کاروباری یاسایی بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی سەرۆکایەتی، بڕیار دەدرێت خوێندنەوەی یەکەمی بـۆ بکرێـت، لەسـەر بنـەمای گونجانـدنی لەگـەڵ ئـەم پێوەرانەی خوارەوە:

---

[١٠] / بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ساڵی ٢٠١٩ ئەم ماددەیە هەموار کرایەتەوە و، پێش هەمواركردنی بەم شێوەیە بوو:

پێشنیازی یاساو بڕیار

پێشنیازی یاسا و بڕیارەکان، کە لەلایەن ژمارەی پێوست لە ئەندامانەوە، پێشکەش دەکرێن، پێویستە شێوازی یاسادانان لەخۆ بگرن و لە ماوەی (١٤) چواردە ڕۆژدا، لە ڕێکەوتی پێشکەشکردنیانەوە لەلایەن لیژنەی یاساییەوە بەهەماهەنگی، لەگەل دەستەی سەرۆکایەتی بڕیاریان لەسەر دەدرێت لەسەر بنەمای گونجاندنییان لەگەڵ یەکێك لەم پێوەرانە:

یەکەم: هەبوونی بابەتێکی گشتی، کە پێویستی بەدەرکردنی یاسا، یان بڕیارێك بێت.

دووەم: هبوونی بۆشاییەکی یاسایی.

سێیەم: ئەگەر،کێشە لە جێبەجێکردنی یاسا هەبێت و پێویستیی، بە هەمواركردنەوە بێت.

چوارەم: پێویستە لە دەرچوواندنی ئەو یاسا و بڕیارە، ڕەچاوی بارگرانی دارایی، لەسەر حکومەت بکرێت.

١ـ هەبوونی بابەتێکی گشتی ، یان بۆشایی یەکی یاسایی، یان بوونی کەموکوڕی لە دەقەکانی یاسایەك یان بڕیارێك، کە پێویست بێت یاسایەك یان بڕیارێکی بۆ دەربچێت.

٢ـ ئەگەر بووە مایەی لێکەوتەی دارایی لەسەر حکوومەت، پێش خوێندنەوەی یەکەم، ئاراستەیان دەکرێت بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی سەبارەت بەو لێکەوتە داراییەی کە لە ئەنجامی دەرچوواندنی یاساکە دەکەوێتە ئەستۆیان.

ماددەی (٨٠):

یەکەم: دوای تێڕوانینی پێشنیازی یاسا یان بڕیارەکە، لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی و لیژنەی یاساییەوە، ئەگەر دەرکەوت یەکێك لەو پێوەرانەی تێدانییە کە لە ماددەی (٧٩)ی ئەم پەیرەوەدا ،هاتووە، ڕەتدەکرێتەوە و خوێندنەوەی یەکەمی، بۆ ناکرێت.

دووەم: لەکاتێکدا ئەندامانی پەرلەمان، کە پێشنیازی یاسا یان بڕیارەکەیان پێشکەشکردووە، ڕای دەستەی سەرۆکایەتی، و لیژنەی یاسایی بۆیان بڕوا پێهێنەرنەبوو، بابەتەکە دەخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ بڕیاردان لەسەری.

سێیەم: ئەگەر پێشنیازی یاسا، یان بڕیارەکە، بە شێوەیەکی گشتی، ڕەتنەکرایەوە، بەلام دەستەی سەرۆکایەتی و لیژنەی یاسایی، تێبینییان لە سەر پێشنیازەکە هەبوو، لەو حالەتەدا بۆ ئەو ئەندامانەی پێشکەشیان کردوە دەگەڕێندرێتەوە، بۆ ڕەچاوکردنی تێبینیەکان و دووبارە پێشکەشکردنەوەی.

چوارەم: کاتێك پرۆژە، یان پێشنیازەکە، لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتی و لیژنەی یاساییەوە، ڕەزامەندی لەسەر دەدرێت، لە یەکەم دانیشتنی دوای ڕەزامەندییەکە، دەخرێتە بەرنامەی کارەوە.

مـــاددەی (٨١):

یەكەم: هیچ پرۆژە پێشـنیازێك، وەرناگیرێـت، ئەگـەر هـەمان نـاوەڕۆكی هـەبێت، لەگەڵ پرۆژە پێشنیازێكی تر، كە لـەژێر دەسـتی لیژنـەی تایبەتمەنـد دایـە بـۆ راپۆرت نووسین.

دووەم: ئەگەر لیژنـەی تایبەتمەنـد بـۆی دەركـەوت، كـە لـە نێـوان پـرۆژە یاسـا و پێشنیازی یاسا دژیـەكی هەیـە لـە ڕووی بنـەما بنەڕەتییەكانـەوە ئـەوا لیژنـە بـەراپۆرتی تایبـەت ڕای خـۆی پێشكەشـی پەرلـەمان دەكـات، ئەگـەر هەریەكێكیان، لەڕووی بنەماوە پەسەندكرا، مانای ڕەتكردنەوەی ئـەوەی تـرە و دواتر لیژنە ڕێكاری یاسایی خۆی دەگرێتەبەر.

سێیەم: پرۆژە یاسا، بە بنەما دادەنرێت، ئەگەر پێشنیازی یاسـای تـر، پێشكەشـكراو لە ڕووی بنەماوە یەكبوون، بە مەرجێك پێشـنیازی یاسـا نەچـووبێتە قۆنـاغی ڕاپۆرت نووسین.

چوارەم: ئەگەر پێشنیازی یاسا ڕەتكرایەوە، لە هەمان وەرزی یاسادانانداا، پێشـكەش ناكرێتەوە.

مـــاددەی (٨٢):

لە هەر وەرزێكی یاسادانانـدا تەنیا لە مانگی یەكەمی وەرزی یاسادانانـدا، ئەندامانی پەرلـەمان دەتوانن پێشنیازی یاسا پێشكەش بكەن تەنیا لـەو حاڵەتەدا نەبێت كە دۆخێكی تایبەت بێتە پێش و پێویستیی بە یاسا، یان بڕیارێكی بەپەلە هەبێت و لەوبارەش دەستەی سەرۆكایەتی هەڵسەنگاندن بۆ پێویستیی و بە پەلەیی یاسا یان بڕیارەكە دەكات.

ماددەی (٨٣):

یەکەم: ئەو پڕۆژە یاسا و بڕیارانەی، لەلایەن حکومەت پێشکەش دەکرێن، ڕاستەوخۆ لە یەکەمین دانیشتن دوای گەیشتنیان بە پەرلەمان، خوێندنەوەی یەکەمیان بۆ دەکرێت.

دووەم: ئەگەر پرۆژەکە یان پێشنیازەکە لە تایبەتمەندیی زیاتر لە یەك لیژنە بوو، دەستەی سەرۆکایەتی، بەهەماهەنگی، لەگەڵ لیژنەی یاسایی، بڕیار دەدات بە بەشکردنی پرۆژە یان پێشنیازەکە و ناردنی هەر بەشەو بۆ لیژنەی تایبەتمەند، لیژنەش تەنیا لە سەر ئەو بەشە ڕاپۆرت ئامادە دەکات کە ئاڕاستەی کراوە.

ماددەی (٨٤):

یەکەم: دەبێت لیژنەی تایبەتمەند، لە ماوەی (٢١) بیست و یەك ڕۆژدا، ڕاپۆرتی خۆی، لەسەر پرۆژە، یان پێشنیازی یاسا و بڕیارەکان، ئامادە بکات.

دووەم: ئەگەر پرۆژە یان پێشنیازی یاسا و بڕیارەکان، بە شێوەی بەپەلە، ئاڕاستەی لیژنەی تایبەتمەند کرابێت، دەبێت لە ماوەی (٧) حەوت ڕۆژدا، ڕاپۆرتی خۆی پێشکەش بکات.

سێیەم: لیژنەی تایبەتمەند، دەتوانێت بۆ ئامادەکردنی ڕاپۆرت، لەسەر پڕۆژە، یان پێشنیازی یاسا و بڕیارەکان، هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بکات.

چوارەم: ئەگەر لە ماوەی دیاریکراودا، لیژنەی تایبەتمەند، ڕاپۆرتی ئامادەنەکرد جێگری سەرۆکی پەرلەمان، سەرۆکی لیژنە ئاگاداردەکاتەوە و، دەبێت لیژنە لە ماوەی (٤) چوار ڕۆژدا، لە ڕۆژی گەیشتنی ئاگادارکردنەوەکە، ڕاپۆرتی هۆداری خۆی پێشکەش بکات و بڕیاری دەستەی سەرۆکایەتی لەم بارەیە، یەکلاکەرەوە دەبێت.

مـــاددەی (٨٥):

یەکەم: راپـۆرتی لـیژنـەی تایبەتمەنـد، دەدرێتـە لـیژنـەی یاسـایی بـۆ پێداچـوونەوەی راپۆرتەکە، لە ماوەی (١٠) دە رۆژ لە ڕێکەوتی گەیشـتنی، تـەنیا لـە ڕووی دارشتنەوەی یاسایی و دڵنیابوون لە دژنەبوونی دەقەکان، لە گەڵ دەسـتور و یاسا کارپێکراوەکان.

دووەم: ئەگەر پرۆژە، یان پێشنیازی یاسا و بڕیارەکە، بە (خەسـڵەتی پەلـە) ئاراسـتە کرابێت دەبێ لیژنەی یاسایی، لـە مـاوەی (٥) پێـنج ڕۆژدا، پێداچـوونەوەی خۆی بکات.

سێیەم: راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند، خوێندنەوەی دووەمی بـۆ ناکرێـت، تـا لـەڕووی دەستووریی و یاسا کارپێکراوەکان، لەلایەن لیژنەی یاساییەوە راستاندنی بـۆ نەکرێت.

ماددەی(٨٦):

دەبێ سکرتێری پەرلەمان، (٤٨) چل و هەشت کاتژمێر پێش خوێندنەوەی دووەم، راپۆرتی راستێندراوی لیژنەی تایبەت بۆ ئەندامان دەستەبەر بکات.

ماددەی (٨٧):

یەکـەم: خوێندنـەوەی دووەم، بـە خوێندنـەوەی دەقـی پـرۆژە، یـان پێشـنیازەکە، دەستپێدەکات، دواتر راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند، دەخرێتەڕوو.

دووەم: ئەگەر راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند، دارِشـتنێکی نـوێی پێشـنیاز کردبێـت بـۆ پرۆژە یان پێشنیازەکە، بەدەنگدان بڕیار لە سەر وەرگـرتنی ئـەو دارشـتنە بـە بنەما بۆ گفتوگۆکردن دەدرێت.

ماددەی(٨٨):

یەکەم: ئەو ئەندامەی ناوی تۆمارکراوە، دەتوانێت، لەسەر هەر ماددەیەك تەنیا یەکجار بدوێت و نابێت لە (٢) دوو خولەك، تێپەر بکات.

دووەم: ئەگەر لە کاتی گفتوگۆکردنی پرۆژە یان پێشنیازەکە، وەزیری پەیوەندیدار ئامادەبوو، دەتوانێت لە بارەی هەر ماددەیەکەوە (٢) دوو خولەك بدوێت.

مـــاددەی (٨٩):

یەکەم: لەو دانیشتنەی بۆ خوێندنەوەی دووەم تەرخانکراوە، دەنگدان لەسەر پرۆژە، یان پێشنیازەکە ناکرێت.

دووەم: لیژنەی تایبەتمەند، بە هەماهەنگیی، لەگەڵ لیژنەی یاسایی، سەرجەم پێشنیاز و ڕایەکان بەهەند وەردەگرن و سەرلەنوێ دارشتنەوە، بۆ ئەو ماددانە دەکەن، کە پێویستە دابرێژرێنەوە، ئەگەر پێویستی کرد ڕوونکردنەوەش دەدەن.

ماددەی (٩٠):

یەکەم: دانیشتنی دەنگدان، لە سەر پرۆژە، یان پێشنیازەکە، نابێت لە هەفتەیەك زیاتر لە دوای دانیشتنی خوێندنەوەی دووەم، تێپەر بکات.

دووەم: ئەندام، لەو ماوەیەدا، دەتوانێت داوای بینینی دارشتنەوەی کۆتایی لە سکرتێری پەرلەمان و لیژنەی یاسایی و لیژنەی تایبەتمەند بکات.

سێیەم: لە دانیشتنی دەنگدان، ڕێ بە گفتوگۆ یان پێشکەشکردنی پێشنیازی تازە نادرێت.

ماددەی (٩١):

یەکەم: دەنگدان، لە سەر ناوی یاسا یان بریارەکە دەسپێدەکات، دواتر یەکە بە یەکەی ماددەکان و کۆتایی بە دەنگدان لە سەر هۆیەکانی دەرچواندن، دواجار گشت یاسا یان بریارەکە دەنگی لەسەر دەدرێت.

دووەم: لەکاتی بوونی زیاتر، لە یەك پێشنیاز، هەموو پێشنیازەکان، دەخرێنە دەنگدان، کامیان زۆرینەی دەنگی هێنا بە پەسەندکراو دادەنرێت.

سێیەم: لە خستنە دەنگدانی ڕایەکان پێویستە ئەو ڕایەی دەخرێتە دەنگدان بەلایەنی کەم (٣) سێ ئەندام پشتگیریی ڕایەکە بکات، جگە لەو (٢) دوو ئەندامەی بۆ ئاخاوتن دەکەونە ریزبەندی کۆتایی.

چوارەم:[11] جگە لەو پێشنیازانەی کە بە گوێرەی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە بۆ دەنگدان ئامادە دەکرێن، لیژنەی یاسایی بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی تایبەتمەند دەتوانن لە کۆبەندی ئەو بژاردانەی کەلەلایەن پەرلەمانتارانەوە دەخرێنەڕوو، بژاردەی تر بۆ خستنە دەنگدان ئامادە بکەن.

ماددەی (٩٢):

پەرلەمان، بە (خەسلەتی پەلە) دەروانێتە پرۆژە و بڕیاری تایبەت، بە بودجە و ئیعتماداتی زێدەگی و ژمێرەی کۆتایی، هەروەها دەتوانێت بڕیار لەسەر هەر بابەتێکی تری بەپەلە بدات.

ماددەی (٩٣):

یەکەم: یاسا و بڕیارەکان، بە زۆرینەی ژمارەی ئامادەبووان، پەسەند دەکرێن، جگە لەو حاڵەتانەی پێویستییان بە زۆرینەی تایبەت هەیە.

---

[11]/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆ ساڵی ٢٠١٩ بڕگەیەك بە ڕێزبەندی (چوارەم) بۆ ماددەی (٩١) زیاد دەکرێت.

دووەم: سەرۆك بە پێی ئەنجامی دەنگـدان، بڕیـاری پەرلــەمان بـە ڕەزامەنـدی، یـان ڕەتکردنەوە لـە سەر یاسا و بڕیارەکان رادەگەیەنێت.

ماددەی (٩٤):

دەبێت یاسا و بڕیارەکان، لە ماوەی (١٥) پازدە ڕۆژدا، لە ڕێکەوتی پەسەندکردنیانەوە، بنێردرێن بۆ سەرۆکایەتی هەرێم، بەمەبەستی دەرچواندنیان.

ماددەی (٩٥):

یەکەم: ئەگەر سەرۆکایەتی هـەرێم، لـە مـاوەی ئـەو (١٥) پـازدە ڕۆژەدا، بـە پێـی یاسای سەرۆکایەتی هەرێم ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هـەموارکراو، یاسـا یان بڕیارەکەی بەشێوەیەکی گشتی (كلي) یان بەشێك (جزئـي) ڕەتکـردەوە، لەو کاتە دەبێ لیژنەی تایبەتمەند لە ماوەی (١٥) پازدە ڕۆژدا ڕاپۆرتی خـۆی بنوسێت، پاشان لە یەکەمین دانیشتنی دوای تەواوکردنی ڕاپۆرتەکە دێتـە نـاو پەرلەمان و بڕیاری پەرلەمان لەوبارەوە یەکلاکـەرەوە دەبێـت، یـان بـە ڕای سەرۆکی هەرێم وەردەگرێت و ڕاپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند تـاوتویێ دەکریـت یان بەدەنگی زۆرینەی ئەندامان پێداگیری لەسەر ڕای خـۆی دەکـات و ئـەم جارەش ڕای پەرلەمان ڕەتناکرێتەوە.

دووەم: سەرۆکی دیوانی سەرۆکایەتی هەرێم دەتوانێت ئامادەی دانیشتنەکە ببێت.

ماددەی (٩٦):

ئەگەر، گومان لە سەر دەنگدان هەبوو، لایەنی کەم (٥) پێنج ئەندام، داوای دووبارەکردنەوەی دەنگدانیان کرد دەبێت دەنگدان دووبارەبکرێتەوە.

مـــاددەی (٩٧):

لەکاتی گفتوگۆکردندا، لەسەر هەر پرۆژە و پێشنیازی یاسا و بڕیارێك ئەگەر ڕای جیاواز سەبارەت بە پەسەندکردن دروست بوو، ئەولەویەت لە دەنگدان بە پێی ئەو ریزبەندیەی دەبێت:

یەکەم: پێشنیازی ڕەتکردنەوەی پرۆژە یان پێشنیازەکە.

دووەم: پێشنیازی گەڕاندنەوەی پرۆژەکە، بۆ حکومەت.

سێیەم: گەڕاندنەوەی پرۆژە یان پێشنیازەکە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، کە ڕاپۆرتی ئامادە کردوە.

چوارەم: پێشنیازی دواخستنی گفتوگۆ بۆ دانیشتنێکی تر.

بەشی نۆیەم

بـــودجـە

ماددەی (٩٨):

یەکەم: لـەسەر ئەنجومەنی وەزیران پێویستە، لــە ســەرەتای مــانگی تشــرینی یەکــەمی هەموو ساڵێك و بەر لـەساڵی دارایی، بە مەبەستی گفتوگۆ پـرۆژە بودجـە بـۆ پەرلـەمان بنێرێت.

دووەم: لـەسەر ئەنجوومەنی وەزیـران پێویســتە، لــە کۆتــایی مــانگی نیســانی هــەموو سالێکدا ژمێرەی کۆتایی ساڵی پێشوو بۆ پەرلـەمان بنێرت.

سێیەم: ئەگەر پرۆژە بودجە و ژمێرەی کۆتایی، لـەو رێکەوتەی لــە بڕگــەی (یەکــە م و دووەم)ی ئەم ماددەیەدا، دیاریکراوە نەگەیشتە پەرلـەمان، پەرلــەمان داوای ڕوونکردنەوە لە وەزیری دارایی دەکـات، ئەگــەر هۆکـاری گونجـاو هــەبوو ماوەیەکی پێدەدات کە لـە (١٥) پازدە ڕۆژ تێپەڕ نەکات.

مـــاددەی (٩٩):

دەستەی سەرۆکایەتی، لـە نزیکترین دانیشتنی پەرلـەماندا، پاش گەیشتنی پرۆژەکە، لـەلایەن حکومەتەوە، پرۆژەکە ئاراستەی لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و ئەندامانی پەرلـەمانی دەکات.

ماددەی (١٠٠)

هەر لیژنەیەك لەرێی دەستەی سەرۆكایەتیەوە تێبینییەكانی خۆی، دەربارەی ئەو بەشەی پەیوەستە بە تایبەتمەندی خۆیەوە لە نێو پرۆژە بودجەی گشتی و ژمێرەی كۆتایی و لەماوەی (١٠) دە رۆژدا، دەداتە لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری.

ماددەی (١٠١)

یەكەم: لەسەر لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری، راپۆرتی بودجە و ژمێرەی كۆتایی خۆی، دەربارەی پرۆژەكە لە ماوەیەكدا لە (٢١) بیست ویەك رۆژ، دوای گەیشتنی راپۆرتی لیژنەكان، پێشكەش بە دەستەی سەرۆكایەتی بكات.

دووەم: پێویستە دەستەی سەرۆكایەتی، لە یەكەمین دانیشتن لەدوای گەیشتنی، راپۆرتەكە بخاتە بەرنامەی كارەوە.

سێیەم: ئەگەر ئەو ماوەیە بەسەرچوو، لیژنەكە نەیتوانی راپۆرت پێشكەش بكات، دەستەی سەرۆكایەتی، دەتوانێت ماوەیەكی تری پێبدات لە (١٠) دە رۆژ تێپەرنەكات، ئەگەر لەو ماوەیشدا راپۆرتی پێشكەش نەكرد، بە پشت بەستن بە راپۆرتی لیژنە پەرلەمانییەكان، دوای رێكخستنیان لەلایەن لیژنەی یاساییەوە گفتوگۆی لەبارەوە دەكرێت.

ماددەی (١٠٢):

یەكەم: راپۆرتی لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری بەسەر ئەندامانـدا دابەش دەكرێت و ناكرێت لەلایەن پەرلەمانەوە دەست بە گفتوگۆ بكرێت بەر لە تێپەربوونی (٤٨) چل وهەشت كاتژمێر بەسەر دابەشكردنیدا.

دووەم: ڕاپۆرتی لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، کۆکەرەوەی سەرجەم ڕاپۆرتی لیژنە پەیوەندیدارەکانە و، رای کۆتایی لیژنەی دارایی و ئابووری دەبێت.

ماددەی (١٠٣):

یەکەم: پەرلەمان، دەتوانێت تەرخانکراوی پرۆژەی بودجە هەڵبوەشێنێتەوە، یان کەمی بکاتەوە، یان لە ماددەیەك بۆ ماددەیەکی تر، یان لەبەشێك بۆ بەشێکی تر، یان لە دەروازەیەك بۆ دەروازەیەکی تر بیگوازێتەوە.

دووەم: پێشنیازی زیادکردنی تەرخانکراوی پرۆژە بودجە، یان هێنانەکایەی تێچووی نوێ، یان کەمکردنەوەی داهاتەکان، پەسند ناکرێت، تەنیا لەو بارەوە نەبێت کە، پەرلەمان بتوانێت، بڕوا بە حکومەت بهێنێت.

ماددەی (١٠٤):

یەکەم: وەزیری پەیوەندیدار، راپۆرتی حکومەت، سەبارەت بە پرۆژە یاسای بودجە دەخاتەڕوو، پاشان لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، راپۆرتی هاوبەشی لیژنەکانی پەرلەمان پێشکەش دەکات.

دووەم: ڕاپۆرتەکان، بە شێوەیەکی گشتی، گفتوگۆییان لەبارەوە، دەکرێت پێش چوونەسەر گفتوگۆکردنی دەروازەکانی پرۆژە بودجە و بڕیاردانی بەندەکانی، هەر ئەندامێك دەتوانێت بۆ ماوەیەك لە (١٠) دە خولەك تێپەڕ نەکات، بە شێوەیەکی گشتی گفتوگۆ لەسەر ڕاپۆرتەکان بکات.

ماددەی (١٠٥):

یەكەم: لیژنە، (بەشەكانی) پڕۆژە بوودجە دەخاتەڕوو، بۆ گفتوگۆكردن و بڕیاردان لەسەریان، مادده به مادده.

دووەم: هەرئەندامێك دەتوانێت لەسەر هەر ماددەیەك بۆ ماوەیەك لە (٣) خولەك تێپەڕنەكات، گفتوگۆبكات.

ماددەی (١٠٦):

دەنگدان، بەپێی ماددەی (٩١)ی ئەم پەیڕەوە دەبێت.

ماددەی (١٠٧)

پەرلەمان، بودجەیەكی تایبەتی دەبێت، كە سەرۆكایەتی دیوان، بەهەماهەنگیی لەگەڵ لیژنەی دەسپاكیی و كاروباری پەرلەمان وسكالاْ، ئامادەی دەكات و پاش پەسەندكردنی لە لایەن دەستەی سەرۆكایەتیەوە دەخرێتە نێو بودجەی گشتی.

ماددەی (١٠٨):

بەڕێوەبەرایەتی ژمێریاریی پەرلەمان، لەكۆتایی هەر ساڵێكی داراییدا هەڵدەستێت بەدانانی ژمێرەی كۆتایی و بەرێكارە كارگێڕییەكان دەخرێتە بەردەم دەستەی سەرۆكایەتی بۆ ڕازیبوون لەسەری و ڕەوانەكردنی بۆ لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری، بە مەبەستی پێداچوونەوە و بەرزكردنەوەی ڕاپۆرتێك لەبارەیەوە، بۆ پەرلەمان.

ماددەی (١٠٩)

ئەگەر لەبەر هەر هۆیەك، كە لە دەرەوەی ئیرادەی حكومەت بێت، ئامادەكردن یان پێشكەشكردنی پڕۆژە بودجە، بكەوێتە دوای دەستپێكی ساڵی دارایی، ئەوا بۆ هەر مانگێك كە بودجە دواكەوتووە، ڕێژەی (١٢/١) ئەو تەرخانكراوەی بۆ ساڵی دارایی ڕابردوو بڕیاری لەسەر درابوو خەرج دەكرێت.

بەشی دەیەم

فراکسیۆن و ئۆپۆزسیۆنی پەرلەمانی

یەکەم/ فراکسیۆن

ماددەی (١١٠):[١٢]

یەکەم: هەر پارت و قەوارەیەکی سیاسی، بەشداریی، لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان بکات، خاوەنی لیست و بەرنامەی هەڵبژاردن بێت و کورسی بەدەست هێنا دەبێتە فراکسیۆن.

دووەم: دەستەی سەرۆکایەتی، بەپێی پێوەری کورسی پەرلەمانی، بۆ راپەراندنی کاروچالاکیی، بودجەیەك بۆ فراکسیۆن دیاریی دەکات، ئەم بودجەیە دەکەوێتە ژێر رێکارە داراییەکانەوە.

دووەم/ ئۆپۆزسیۆنی پەرلەمانی

ماددەی (١١١):

ئەو فراکسیۆنە پەرلەمانییانە دەگرێتەوە، کە بەشداری پێکهێنانی کابینەی حکومەتیان نەکردووە، یان لێی دەکشێنەوە و ئازادیی کاری پەرلەمانی و ئۆپۆزسیۆنییان، بۆ دەستبەر دەکرێت.

---

[١٢]/ بەپێی هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆ ساڵی ٢٠١٩ بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (١١٠) هەڵدەوەشێتەوە و بڕگەی (سێیەم)یش بوو بە بڕگەی (دووەم)، وپێش هەڵوەشاندنەوەی بەم شێوەیە بوو:
دووەم: پەرلەمانتار ئازادە لەکاری پەرلەمانیی، بەڵام هەرکاتێك ئەندامی فراکسیۆنێك لە فراکسیۆنەکەی خۆی جیا بۆوە، یاخود چووە پاڵ فراکسیۆنێکی تر، ئەوا ئەندامێیەتی خۆی لە دەستدەدات لە پەرلەمان و کەسێکی تر لەو فراکسیۆنە بەپێی ڕیزبەندی شوێنی پردەکاتەوە بەرەزامەندی پەرلەمان.

بەشی یازدەیەم
دیوانی پەرلەمان و نووسینگەکانی پەرلەمان

یەکەم/ دیوانی پەرلەمان

ماددەی (١١٢):

پەرلەمان بۆ ڕاپەراندنی کاروبارەکانی دیوانێکی دەبێت، لە لایەن سەرۆکێکەوە بەپلەی تایبەت، بەڕێوەدەبرێت.

ماددەی (١١٣):

یەکەم: سەرۆکی دیوان، بە فەرمانێك لە لایەن سەرۆکەوە دادەمەزرێت، و لە بەردەمیدا بەرپرسیار دەبێت.

دووەم: سەرۆکی دیوان ئەرکەکانی بەپێی یاسا کارپێکراوەکان و ئەو دەسەلاتانەی لەلایەن سەرۆکەوە پێی دەدرێت پیادە دەکات.

سێیەم: پێکهاتە و دابەشکردنی کارگێڕی دیوانی پەرلەمان، لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە، بە پەیڕەوێکی تایبەت ڕێك دەخرێت.

ماددەی (١١٤):

دیوانی پەرلەمان، لەم بەڕێوەبەرایەتیە گشتییانە پێك دێت:

یەکەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری پەرلەمان و لیژنەکان.

دووەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کارگێڕی و دارایی.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکان.

ماددەی (١١٥):

هەریەك لە سەنتەری توێژینەوەی پەرلەمان و بەڕێوەبەرایەتی پرۆتۆکۆل و هاریکاریی نێودەولەتی، بە دەستەی سەرۆکایەتیەوە پەیوەست دەبن.

دووەم/ نووسینگەکانی پەرلەمان

ماددەی (١١٦):

دەستەی سەرۆکایەتی، دەتوانێت لە ناوەندی پارێزگاکان و هەرشوێنێکی دی پێویست بکات، نوسینگە بکاتەوە.

ماددەی (١١٧)

یەکەم: نوسینگە هەڵدەستی بەوەرگرتن و گەیاندنی داواکاری و سکاڵای هاولاّتیان بەئەندامانی پەرلەمان لەو نوسینگەیە، تا ڕەوانەی لیژنە پەیوەندیدارەکان بکرێت بە مەبەستی بە دواداچوون و وەلاّمدانەوە و گەیاندنەوەی وەلاّمەکان بەخاوەنەکانیان.

دووەم: پێویستە سکالاّکان لە ژێر دادبینیدا نەبێت و قوناغەکانی بەدواداچوونی لە لایەنی تایبەتمەند، بڕبێت.

سێیەم: هەر نوسینگەیەك، بۆ بەڕێوەبردنی کارەکانی چەند کارمەندێکی دەبێت، یەکێك لە کارمەندەکان دەبێتە بەڕێوەبەری کارگێڕیی نوسینگە، ژمارە و چۆنێتی کارکردنیان لە لایەن سەرۆکی دیوانی پەرلەمانەوە دیاری دەکرێت.

چوارەم: پەرلەمان، پێویستیی و خەرجییەکانی نوسینگەکان، دابین دەکات.

بەشی دوازدەیەم
حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی (١١٨):

یەکەم: پەرلەمان پاسەوانی تایبەتی دەبێت و دەکەونە بەر فەرمانی سەرۆك.

دووەم: سەرۆك، قەبارەی ئەو هێزە و ژمارەی تاکەکانی دیاری دەکات، کە بە تەواوی دەزانێت بۆ پاراستنی ڕێکاریی و پاسەوانی لە پەرلەمان.

سێیەم: هێنانە ژوورەوەی چەکی ئاگرین، یان برینداركار، بۆ ناو باڵەخانەی پەرلەمان قەدەغەیە.

چوارەم: جگە لە پاسەوانی پەرلەمان، بۆ هیچ چەکدارێك، یان هێزێکی چەکدار نییە بچێتە نێو باڵەخانەی پەرلەمان و بۆیان نییە لە نزیك دەرگاکانی بمێننەوە تەنیا بە ڕەزامەندی سەرۆك نەبێت.

ماددەی (١١٩):

پەرلەمان، دەتوانێت لەنێو ئەندامەکانیدا، شاند ڕەوانەی دەرەوەی هەرێم بکات و داوەتی شاندیش بکات بۆ سەردانیکردنی.

ماددەی (١٢٠):

بەپشت بەستن، بە ڕاپۆرتی پزیشکی تایبەتمەند، دەستەی سەرۆکایەتی دەتوانێت، یارمەتی ئەو ئەندامە بدات، کە تووشی نەخۆشیەك دێت و پێویستی بە چارەسەر دەبێت، لەناوەوە، یان لەدەرەوەی هەرێم.

ماددەی (١٢١):

راوێژکارانی پەرلەمان، لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە دیاری دەکرێن بەپێی (الوصف الوظيفي)، ماف و ئەرك و موچە و ئیمتیازاتەکانیان بەپێی یاسا بەرکارەکان، دیاری دەکرێت.

ماددەی (١٢٢):

دەستەی سەرۆکایەتی، نووسراو بۆ پەرلەمانتارە خانەنشینکراوەکان دەکات، بۆ کارئاسانی، لە ڕاپەڕاندنی کاروبارەکانیان لە دام و دەزگا فەرمییەکان.

ماددەی (١٢٣):

دەستەی سەرۆکایەتی، دەرماڵەی تایبەت بۆ پەرلەمان دیاری دەکات.

ماددەی (١٢٤):

دەکرێت پەرلەمان، گرووپی هەماهەنگی، لەگەڵ پەرلەمانتارانی عێراق و دەرەوەدا پێکبهێنێت.

ماددەی (١٢٥):

دەکرێت حوکمەکانی ئەم پەیڕەوە، هەموو، یان بەشێکی، یان هەر ماددەیەکی، لەسەر پێشنیازی (١/٤) چوار یەکی ئەندامان، بەڕەزامەندیی زۆرینەی ئامادەبووان، هەموار بکرێتەوە بەهەمان ڕێکاری یاسادانان.

ماددەی (١٢٦):

ئەم پەیڕەوە، لە ڕێکەوتی دەرچوواندنی کاری پێدەکرێت و لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان)دا بلاّودەکرێتەوە و کار بە هیچ پەیڕەوێکی تر ناکرێت.

بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

ژمارەی بڕیار: ١٢

مێژووی بڕیار: ٢٠١٩/١٠/١٣

بڕیار

پشت بە حوکمەکانی بڕگەی (٨)ی ماددەی (٥٦) لەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو، و بەپێی ئەو ڕێکارە یاساییانەی پەرلەمانی کوردستان ئەنجامی داوە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٣) ڕێکەوتی ٢٠١٩/٩/٢٩ ئەم بڕیارەی خوارەوەی دا:

یەکەم: هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ساڵی ٢٠١٨ کە هاوپێچی ئەم بڕیارەیە دەرچوێندرا.

دووەم: ئەم هەموارە لە ڕۆژی پەسەندکردنی بەرکار دەبێت و، لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان)دا بڵاودەکرێتەوە.

د.ڕێواز فایق حسێن

ســەرۆکی پەرلەمــانی کوردســتان ـ عیراق

بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

ژمارەی هەمواری پەیڕەو: ١

مێژووی هەمواری پەیڕەو: ٢٠١٩/٩/٢٩

پشت بە حوکمەکانی بڕگەی (٨)ی ماددەی (٥٦) لەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو و، ماددەی (١٢٥) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٣)ی رۆژی ٢٠١٩/٩/٢٩ هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق پەسەند کرد:

هەمواری یەکەمی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

ماددەی (١):

یەکەم: **پێناسەی (پرۆژە یاسا و بڕیار) لە ماددەی (١) هەمواردەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:**

پرۆژە یاسا و بڕیار: ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەیە کەلەلایەن سەرۆکی هەرێم، یان ئەو پرۆژە یاسایانەی کە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران، دەسەڵاتی دادوەری لە بواری تایبەتمەندی خۆیان، دەستە سەربەخۆکان و هەر دامەزراوەیەك کە دەسەڵاتی ئاراستە کردنی پرۆژەی هەیە بەپێی یاسا کارپێکراوەکان، ئاراستەی پەرلەمان دەکرێن.

دووەم: پێناسانەی ئەم زاراوانەی خوارەوە بۆ ماددەی (١)ی پەیڕەوی ناوخۆی زیاد دەکرێن بەم شێوەیەی خوارەوە:

پێشنیازی یاسا و بڕیار: ئەو پێشنیازی یاسا و بڕیارانەن کە لانیکەم لەلایەن (١٠) دە ئەندامی پەرلەمان، پێشکەش دەکرێن.

زۆرینەی ڕەها: نیوە کۆ یەکی(٥٠ ٪+١)ی ژمارەی ئەندامانی پەرلەمان.

زۆرینەی سادە: نیوە کۆ یەکی(٥٠٪+١)ی ژمارەی ئەندامانی ئامادەبوو.

زۆرینەی تایبەت: هەموو ئەو زۆرینانە دەگرێتەوە کە ڕێژەی تایبەتیان بۆ دیاری کراوە.

ماددەی (٢):

ماددەی (١٠)ی پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

یەکەم: دەستەی سەرۆکایەتی پێکدێت لە سەرۆك و جێگری سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان، لانیکەم یەکێك لە سێ ئەندامی دەستە ی سەرۆکایەتی ئافرەت دەبێت.

دووەم: لە هەر ماددە و بڕگەیەکی ئەم پەیڕەوە دەستەواژەی (جێگری دووەم) هاتبێت دەگۆڕدرێت بۆ (سکرتێری پەرلەمان).

ماددەی (٣):

وشەی (**سەرۆکایەتی**)، بۆ وشەی (**دەستە**)، لە هەر ماددە و بڕگەیەکی ئەم پەیڕەوە دا هاتبێت زیاد دەکرێت.

ماددەی (٤):

بڕگەی (حەوتەم) لە ماددەی (٢٤)ی پەیڕەوی ناوخۆ دەبێتە بڕگەی (یەکەم) ی ماددەکە و ڕیزبەندی بڕگەکانی تر وەك خۆی بەدوایدا دێن.

ماددەی (٥):

یەکەم: خالّی (٢) لە بڕگەی (دووەم)ی ماددەی (٢٥)ی پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

٢ـ دەبێت سەرۆك لە نزیکترین دانیشتنی پەرلەماندا، داواکارییەکە بخاتە بەرنامەی کارەوە، بۆ ئەوەی لە هەموو بارێکدا لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێشکەش کردنی، دەست لەکارکێشانەوەکە بە دەنگی زۆرینەی ئامادەبووان یەکلابکرێتەوە.

دووەم: لە هەر ماددە و بڕگەیەکی ئەم پەیڕەوە، وشەی (بەروار) هاتبێت دەگۆڕدرێت بۆ (ڕێکەوت).

ماددەی (٦):

ماددەی (٢٩)ی پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێت و لیژنــە هەمیشــەییەکان بەمشێوەیەی خوارەوە پێکدەهێنرێت:

ماددەی (٢٩):

یەکەم: لیژنەی کاروباری یاسایی.

دووەم: لیژنەی دارایی وکاروباری ئابووری.

سێیەم: لیژنەی کاروباری پێشمەرگە

چوارەم: لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان.

پێنجەم: لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

شەشەم: لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

حەوتەم: لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە و مافی بەکاربەر.

هەشتەم: لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی.

نۆیەم: لیژنەی پەیوەندییەکان و ڕەوەندی کوردستانی.

دەیەم: لیژنەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم.

یازدەم: لیژنەی وزە و سامانە سروشتییەکان و پیشەسازی و بازرگانی.

دوازدەم: لیژنەی شارەوانی گواستنەوە و گەیاندن و گەشتوگوزار

سیزدەم: لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و وەبەرهێنان.

چواردەم: لیژنەی رۆشنبیری و کۆمەڵگەی مەدەنی و وەرزش و لاوان.

پازدەم: لیژنەی دەسپاکی.

شازدەم: لیژنەی کاروباری پەرلەمان و سکاڵا.

حەڤدەم: لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی.

هەژدەم: لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافی مرۆڤ.

نۆزدەم:لیژنەی داکۆکیکردن لە مافی ئافرەت

ماددەی (٧):

برگەی (دووەم)ی ماددەی (٤٢) هەموار دەکرێت و ڕێزبەندی بڕگەکانیشی بەم شێوەیە دەبێت:

ماددەی (٤٢):

یەکەم: لیژنەکان دەتوانن داوا لە سەرۆك بکەن، بۆ بەشداری کردنی وەزیری پەیوەندیدار بۆ ئامادەبوون لە کۆبوونەوەی لیژنە و پێشکەشکردنی ڕونکردنەوەی پێویست، لەسەر ئەو بابەتەی دەخرێتەڕوو، بەشێوەیەك ماوەی (٣) سێ ڕۆژ لەڕێکەوتی ئاراستەکردنی بانگهێشتنامەکە، تێپەرنەکات.

دووەم: لیژنەکان دەتوانن، بۆ بەشداریی ئەوانەی کە پلەیان، لەخوار وەزیرەوەیە لە کۆبوونەوەی لیژنەدا، داوا ئاراستەی سکرتێری پەرلەمان بکەن.

سێیەم: لیژنەکان دەتوانن لەڕێی جێگری سەرۆکی پەرلەمانەوە، داوا لە فەرمانگە فەرمی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بکەن، کە زانیاریی پێویستیان پێشکەش بکات، یان لە کۆبوونەوەی لیژنەدا ئامادەبن .

چوارەم: ئەگەر ئەو لایەنانەی لە بڕگەکانی سەرەوەدا باسکراون، خۆیانگرت لە پێدانی زانیاری یان ئامادەنەبوون لە کۆبوونەوە، ئەوا ئەو کاتە لە ڕێی سەرۆکەوە، سەرۆك وەزیرانی لێ ئاگاداردەکرێتەوە و لەحاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکاریەکەی لەماوەی (٧) حەوت ڕۆژدا، بابەتەکە دەخرێتە بەردەمی پەرلەمان، بۆ ئەوەی تێڕوانینی بۆ بکات.

پێنجەم: وەزیری پەیوەندیدار، لەکاتێکدا کە بۆی دیاری دەکرێت، لەسەر داوای خۆی و بە ڕەزامەندی سەرۆك یان لەسەر داوای لیژنە لە کۆبوونەوەی

لیژنەکان ئامادە دەبێت، کاتێك گفتوگۆی بابەتێك دەکرێت کە پەیوەندیدارە بە وەزارەتەکەی، و دەتوانێت ستافی وەزارەتەکەی لەگەڵ خۆی بهێنێت بۆ کۆبوونەوە، هەروەها تێڕوانینەکانیشیان لەسەر بڕیاری لیژنە لە ڕاپۆرت جێگیر دەکرێن بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.

ماددەی (٨):

خاڵی (٢) لە بڕگەی (سێیەمی) ماددەی (٤٤) لە پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

٢ـ ئەگەر کەس و لایەنی بانگکراو بێ پاساو لەکاتی دیاریکراودا ئامادەنەبوو، ئەوا لیژنە دەتوانێت لە ڕێی دەستەی سەرۆکایەتیەوە، دەسەڵاتی جێبەجێکردن ئاگاداربکاتەوە، بە مەبەستی ئامادەکردنی داوالێکراو بەگوێرەی یاسا بەرکارەکان.

ماددەی (٩):

ماددەی (٧٨)ی پەیڕەوی ناوخۆ هەموار دەکرێت، بەم شێوەیەی خوارەوە:

ماددەی (٧٨): پرۆسەی یاسا دانان، بریتیە لە گفتوگۆ و پەسەندکردنی:

یەکەم: ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەی تایبەتن بە سەرۆکایەتی هەرێم،و لە بواری تایبەتمەندی خۆیان، پێشکەش دەکرێن.

دووەم: ئەو پرۆژە یاسایانەی کە لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیرانەوە، پێشکەش دەکرێن.

سێیەم: ئەو پرۆژە یاسایانەی کە لەلایەن دەسەڵاتی دادوەرییەوە، لەو بابەتانەی پەیوەندیدارن بە خۆیان، پێشکەش دەکرێن.

چوارەم: ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەی لەلایەن دەستە سەربەخۆکان و هەر دامەزراوەیەك کە بەپێی یاسا کارپێکراوەکان مافی هەیە، پێشکەش دەکرێن.

پێنجەم: ئەو پێشنیازی یاسا، یان بڕیارانەی، کە لانیکەم لەلایەن (١٠) دە ئەندامەوە پێشکەش دەکرێن.

ماددەی (١٠):

ماددەی (٧٩) پەیڕەوی ناوخۆ هەمواردەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە:

یەکەم: پێشنیازی یاسا و بڕیار، پێویستە مەرجە ڕەواڵەتی و بابەتییەکانی پێشنیازە یاسا و بڕیار لە خۆ بگرێت.

دووەم: لە ماوەی (١٤) ڕۆژ لە بەرواری پێشکەش کردنیەوە، لەلایەن لیژنەی کاروباری یاسایی بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی سەرۆکایەتی، بڕیار دەدرێت خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، لەسەر بنەمای گونجاندنی لەگەڵ ئەم پێوەرانەی خوارەوە:-

١- هەبوونی بابەتێکی گشتی ، یان بۆشایی یەکی یاسایی، یان بوونی کەموکوڕی لە دەقەکانی یاسایەك یان بڕیارێك، کە پێویست بێت یاسایەك یان بڕیارێکی بۆ دەربچێت.

٢ـ ئەگەر بووە مایەی لێکەوتەی دارایی لەسەر حکوومەت، پێش خوێندنەوەی یەکەم، ئاراستەیان دەکرێت بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی سەبارەت بەو لێکەوتە داراییەی کە لە ئەنجامی دەرچوواندنی یاساکە دەکەوێتە ئەستۆیان.

ماددەی (١١):

بڕگەیەك بە ڕیزبەندی (چوارەم) بۆ ماددەی (٩١)ی پەیڕەوی ناوخۆ زیاد دەکرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

چوارەم: جگە لەو پێشنیازانەی کە بە گوێرەی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە بۆ دەنگدان ئامادە دەکرێن، لێژنەی یاسایی بە هەماهەنگی لەگەڵ لێژنەی تایبەتمەند دەتوانن لە کۆبەندی ئەو بژاردانەی کەلەلایەن پەرلەمانتارانەوە دەخرێنەڕوو، بژاردەی تر بۆ خستنە دەنگدان ئامادە بکەن.

ماددەی (١٢):

بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (١١٠)ی پەیڕەوی ناوخۆ هەڵدەوەشێتەوە.

هۆکارە پێویستەکان

لە پێناو باشتر بەڕێوەچوونی کاری پەرلەمانی و فەراهەمکردنی هاوڕێکی پەیڕەو لەگەڵ یاسا کارپێکراوەکان، ئەم هەموارە پەسەندکرا.

د.ڕێواز فایق حسێن
ســـەرۆکی پەرلەمـــانی کوردستـان ـ عیراق